

DC4AC

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Smernice EU za dvojno kariero športnikov

Smernice EU za dvojno kariero športnikov / EU Guidelines on Dual Careers of Athletes

Uredniki: Nika Pegan, Rado Pišot, Martina Rameša in Mateja Sedmak

Prelom: Martina Rameša, Alenka Obid

Naslovnica: KADA – www.kada.co.at

Založnik: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče

Za založnika: Rado Pišot

Založba: Univerzitetna založba Annales

Naklada: 500 izvodov

Tisk: Grafika 3000

Slovenski prevod dokumenta EU Guidelines on Dual Careers of Athletes (ISBN 978-92-79-31162-8
doi:10.2766/52683, © European Union, 2013.

This Brochure is a Slovenian translation of the original EU document “EU Guidelines on Dual Careers of Athletes”. The European Commission is not to be held responsible for any inadvertence with the original text. The brochure is an output of the project Regional Center for Dual Career Policy and Advocacy – DC4AC, funded by the Erasmus + Programme of the European Union.

Brošura je slovenski prevod EU dokumenta »EU Guidelines on Dual Careers of Athletes«. Evropska komisija ne prevzema odgovornosti za morebitna neskladja z izvornim besedilom. Brošura je rezultat projekta Regional Centre for Dual Career Politics and Advocacy - DC4AC, ki ga financira Erasmus+ program Evropske unije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

796.071.42

SMERNICE EU za dvojno kariero športnikov : priporočeni ukrepi v podporo dvojni karieri vrhunskih športnikov : odobreno s strani Strokovne skupine EU za izobraževanje in usposabljanje v športu na zasedanju v Poznanju, 28. septembra 2012 / [prevod Milojka Bizajl]. - Koper : Univerzitetna založba Annales, 2016

Prevod dela: EU guidelines on dual careers of athletes

ISBN 978-961-6964-72-2

284965888

Smernice EU za dvojno kariero športnikov

Priporočeni ukrepi v
podporo dvojni karieri vrhunskih športnikov

Odobreno s strani Strokovne skupine EU za izobraževanje in usposabljanje v športu

na zasedanju v Poznanju, 28. septembra 2012

Kazalo vsebine

1. Uvod

1.1.	Uvod	3
1.2.	Namen smernic EU za dvojno kariero športnikov	3
1.3.	Izzivi na področju dvojne kariere športnikov	4
1.4.	Dodana vrednost smernic EU	5
1.5.	Časovnica dvojne kariere športnikov	6
1.6.	Prednosti dvojne kariere športnikov	7

2. Področja politike

2.1.	Nujnost medsektorskega in medresorskega pristopa na nacionalni ravni	8
2.2.	Šport	9
2.3.	Izobraževanje	17
2.4.	Zaposlovanje	22
2.5.	Zdravstveno varstvo	27
2.6.	Finančne spodbude za športnike	29

3. Evropska razsežnost dvojne kariere v športu

3.1.	Treniranje in študij v tujini	33
3.2.	Oblikovanje študijskih programov na ravni EU	34
3.3.	Okvir kakovosti	34

4. Razširjanje, spremljanje in vrednotenje

4.1.	Ozaveščanje javnosti	37
4.2.	Mreže za podporo dvojne kariere športnikov	37
4.3.	Raziskave, spremljanje in vrednotenje	38

PRILOGA: Seznam strokovnjakov	39
--------------------------------------	-----------

1. Uvod

1.1. Uvod

Športniki se pri združevanju svoje športne kariere z izobraževanjem ali delom pogosto srečujejo s težavami. Doseganje visoke ravni športne uspešnosti od športnika zahteva intenziven trening in sodelovanje na tekmovanjih doma in v tujini, kar je težko uskladiti z izzivi in omejitvami izobraževalnega sistema in trga dela. V izogib položaju, v katerem so se perspektivni¹ in vrhunski² športniki prisiljeni odločati med izobraževanjem in športom ali delom in športom, so poleg njihove visoke motiviranosti, predanosti, vzdržljivosti in odgovornosti potrebne tudi posebne ureditve za dvojno kariero športnikov. Te bi morale podpirati športno kariero športnikov, varovati njihov položaj in omogočati njihovo izobraževanje ali delo oziroma lažji prehod na novo poklicno pot po končani športni karieri.

Ureditve za dvojno kariero športnikov so dokaj nove v večini držav članic EU. V nekaterih državah članicah take ureditve obstajajo že nekaj časa, vendar so pravni okvir in trajnostna vladna politika ter trdni dogovori med športnim sistemom in izobraževalnim sektorjem oziroma trgom dela pogosto pomanjkljivi. Pri razvoju in izboljšanju pogojev za trajnostne programe dvojne kariere športnikov, bi lahko pomagale ustrezne usmeritve. Te bi po vsej Evropi omogočale prilagojene ureditve za perspektivne in vrhunske športnike, tako študente kot tudi zaposlene športnike.

1.2. Namen smernic EU za dvojno kariero športnikov

Smernice so namenjene predvsem oblikovalcem politik v državah članicah kot navdih za oblikovanje in sprejemanje akcijsko usmerjenih nacionalnih smernic ter dvig ozaveščenosti o konceptu dvojne kariere športnikov. Njihov namen je tudi povečati dovzetnost vlad, vodstvenih organov v športu, izobraževalnih ustanov in delodajalcev za ustvarjanje pravega okolja za dvojno kariero športnikov, vključno z ustreznim pravnim in finančnim okvirom ter prilagojenim pristopom z upoštevanjem razlik med športi. Smernice niso oblikovane kot zavezujoč instrument ter upoštevajo raznolikost zmogljivosti in tradicij v državah članicah na različnih področjih politike.

Smernice naj bi prispevale k izmenjavi in širjenju dobrih praks ter učnih izkušenj na tem področju. Poleg tega podajajo okvir možnih ureditev na mednarodni ravni in spodbujajo Evropsko unijo, naj uvede dodatne ukrepe za lažje oblikovanje ureditev dvojne kariere v tujini zaradi visoke mobilnosti športnikov, posebnih potreb v nekaterih športih in manjših državah članicah. Spodbujanje dvojne kariere športnikov je v skladu z več cilji strategije Evropa 2020 (preprečevanje prezgodnjega opuščanja šolanja, več diplomantov, večja zaposljivost), z ohranjanjem perspektivnih in uspešnih športnikov v sistemu športa pa omogoča tudi učinkovitejše športne usmeritve.

¹ Perspektivni športnik je športnik, ki ga športna organizacija prepozna kot športnika, ki se lahko razvije v vrhunškega športnika.

² Vrhunski športnik je športnik, ki ima (poklicno) pogodbo z delodajalcem v športu ali športno organizacijo in ima s strani športne organizacije priznan status vrhunškega športnika.

1.3. Izzivi na področju dvojne kariere športnikov

Uspešnost ureditve dvojne kariere športnikov je pogosto odvisna od dobre volje ljudi na ključnih položajih. A potreben je sistematičen pristop, ki bi temeljil na splošnih in trajnih finančnih ter pravnih ureditvah. Sodobni trendi pogostih treningov in tekmovanj v tujini otežujejo združevanje študija s športom. Omogočanje individualiziranih učnih načrtov ali učenje na daljavo je zahtevno, kot je na trgu dela težavno tudi pridobivanje dodatnih 'prostih' dni na delovnem mestu. Športniki so v primerjavi z drugimi delavci v še slabšem položaju. Podjetja se težko prilagajajo na spreminjajoče se potrebe po zaposlovanju, ki jih imajo športniki na različnih stopnjah njihove kariere. Odgovorna politična in strokovna javnost ter športniki opozarjajo na te težave in izražajo zaskrbljenost glede kakovosti izobraževanja in podpornih storitev za mlade, ki sodelujejo v vrhunskem športu v Evropi. Glavni izzivi na tem področju so:

- skrb za razvoj mladih športnikov, še posebej otrok v obdobju zgodnje specializacije, mladih športnikov v poklicnem izobraževanju/usposabljanju in športnikov invalidov;
- ravnovesje med športnim usposabljanjem (treningom) in izobraževanjem ter, v kasnejšem obdobju življenja, ravnovesje med športnim usposabljanjem in zaposlitvijo;
- obdobje po končani športni karieri, vključno s športniki, ki sistem zapustijo prej, kot je bilo načrtovano.

V mnogih državah članicah EU obstajajo številne specifikacije in predpisi za perspektivne in vrhunske športnike, vendar so večinoma razdrobljeni ali pa se osredotočajo le na določene vidike. Nekatere države članice so postavile zakonske predpise, vključno s specifikacijami, ki se nanašajo na zahteve, potrebne za delovanje izobraževalno-športnih centrov. Trajanje treninga (predvsem v zgodnjem obdobju športne specializacije) omejujeta izobraževalna in delovna zakonodaja, v primeru poklicnega športa kolektivne pogodbe, ali pa je omejeno na podlagi uradnih smernic, ki jih izda država oziroma zakonodaja, ki ureja področje športa.

Primeri dobre prakse

V Franciji mora vsak regionalni športni center podpisati splošni sporazum z izobraževalno ustanovo, kjer športniki lahko pridobijo akademsko izobrazbo. Namen te ureditve je uskladiti urnike športnikov, da lažje načrtujejo izpite v obdobju tekmovanj in si zagotovijo mentorstvo.

V nogometu se v okviru UEFA-inega sistema za licenciranje klubov (UEFA Club Licencing System) nogometne klube poziva, da mora vsak mlad igralec vključen v mladinski program kluba imeti možnost obveznega šolskega izobraževanja v skladu z nacionalno zakonodajo ter da se ne sme preprečiti njegovega nadaljnega nenogometnega usposabljanja (dopolnilnega šolskega usposabljanja ali poklica).³

³ Natančneje, UEFA-in sistem licenciranja velja samo za poklicne nogometne klube, ki sodelujejo na evropskih tekmovanjih, vendar nacionalne nogometne zveze sledijo evropskemu zgledu in imajo podobne zahteve v nacionalnih sistemih izdajanja licenc.

1.4. Dodana vrednost smernic EU

V zadnjih letih nevladni in vladni deležniki v športu in izobraževanju posvečajo posebno pozornost tem izzivom in pozivajo Evropsko komisijo, naj na ravni EU uvede ukrepe, ki bi olajšali uvajanje in izvajanje programov dvojne kariere športnikov. To bo pripomoglo k uspešnemu sodelovanju evropskih športnikov na tekmovanjih na visoki mednarodni ravni, in s tem zmanjšalo število perspektivnih športnikov, ki se prenehajo ukvarjati s športom. Enako pomembna pa je tudi potreba po visoko usposobljenih delavcih na evropskem trgu delovne sile (Strategija Evropa 2020). Vrhunski športniki morajo imeti uravnoteženo in zdravo športno kariero ter uspešno nadaljevati svojo post-športno kariero, tako da se ne izgubi noben talent ali zapravi naložbe. Ponovna vključitev v izobraževanje in trg dela je ključnega pomena. Uravnotežena dvojna kariera lahko poveča prispevek športnikov v družbi, temelječ na sposobnostih, ki jih športniki razvijejo v času svoje kariere in jih je mogoče razumeti tudi kot dobro izhodišče, da postanejo vzorniki.⁴ Oblikovanje programov dvojne kariere mora zadovoljevati individualne potrebe športnikov ob upoštevanju njihove starosti, športne panoge, faze kariere in finančnega stanja, pri čemer športniki med potekom svoje poklicne kariere sami prevzemajo vse večjo odgovornost.

Na osnovi zaključkov dveh raziskav, ki jih je financirala EU,⁵ rezultatov projektov dvojne kariere, podprtih v okviru »Pripravljalnega ukrepa 2009« na področju športa, in neformalnih strokovnih srečanj držav članic, je Evropska komisija januarja 2011 v svojem »Sporočilu o športu« predlagala razvoj smernic za dvojno kariero. V resoluciji o »Delovnem načrtu EU za šport 2011-2014« je Svet Evropske unije odločil, da je priprava takih smernic prednostna naloga.

Smernice temeljijo na relevantnih teorijah, raziskavah in praktičnih izkušnjah glede dvojne kariere v državah članicah ter na predlogih in smernicah, ki so jih na tem področju prispevale športne organizacije.⁶ Seveda pa namen dokumenta ni le celovit pregled področja. Smernice so namenjene širokemu krogu uporabnikov in zato sta navajanje virov in literature ter uporaba strokovne terminologije zelo zmanjšana.

Smernice upoštevajo vse športnike – obeh spolov, mlajše in starejše, športnike ter športnike invalide. V nekaterih športih se še vedno daje prednost moškim ter diskriminira športnike invalide v primerjavi s športniki, zlasti v politiki financiranja s strani vlade in športnih organizacij.⁷ Če bi se ukrepi za podporo dvojne kariere izvajali enako za vse športnike, bi to pomenilo velik napredek za šport na splošno in zlasti za šport invalidov. To bi bilo v skladu z načelom vključujočega pristopa, v katerem so lahko posebni ukrepi za nekatere skupine izvajajo le na osnovi posebnih potreb ter tudi v skladu s »Strategijo EU za enakost med ženskami in moškimi (2010-2015)« in »Konvencijo o pravicah invalidov«, ki jo je leta 2006 sprejela Generalna skupščina Združenih narodov in leta 2008 ratificirala EU, v veljavo pa je stopila leta 2011.

4 Dvojno poklicno kariero športnikov lahko primerjamo z dvojno poklicno kariero glasbenikov, plesalcev in drugih umetnikov. Vendar pa se v primerjavi s temi poklici športniki srečujejo z edinstvenimi izzivi zaradi tekmovalnega značaja vrhunškega športa, sorazmerno kratke kariere na najvišjem nivoju in mednarodne razsežnosti.

5 Študija o izobraževanju mladih športnikov, PMP/Loughborough University (2004); Študija o usposabljanju mladih športnikov in športnic v Evropi, INEUM Consulting/Taj (2008).

6 Na primer, smernice z naslovom 'Promoting Dual Careers in the EU' (Spodbujanje dvojne kariere v EU); (Urad EOC EU, 'Athletes-To-Business', marec 2011).

7 Radtke & Doll-Tepper, Progress towards Leadership (Napredek v smeri vodenja) (2006).

1.5. Časovnica dvojne kariere športnikov

Dvojna kariera od športnikov zahteva uspešen začetek, razvoj in dokončanje športne kariere kot dela vseživljenjske kariere, ob izobraževanju in/ali delu. Zajema tudi delovanje na drugih področjih, ki so pomembna v različnih življenjskih obdobjih, kot so prevzemanje vloge v družbi, zagotavljanje zadovoljivega dohodka, razvijanje identitete in ustvarjanje partnerskega odnosa. Dvojna kariera običajno zajema 15 do 20-letno obdobje. Razvoj športnikov obsega različne faze oziroma modele, ki se začnejo z uvajanjem v šport in razvojem nadarjenosti, nadaljujejo se z izpopolnjevanjem do vrhunškega športnika in končajo na visoki ravni športne kariere z iskanjem nove poklicne kariere.

Dolžina posamezne faze je odvisna od vrste športa in drugih dejavnikov, kot so spol in osebne sposobnosti.⁸ V večini športov se specializacija zgodi v najstniških letih, v nekaterih športih pa že v otroštvu.⁹ V mnogih športnih karierah niso dosežene vse faze, saj veliko mladih športnikov odneha že v razvojni fazi ali tik preden postanejo vrhunski športniki.

Starost	10	15	20	25	30	35
Športna raven	<i>Uvajanje</i>	<i>Razvoj</i>	<i>Mojstrstvo</i>	<i>Diskontinuiteta</i>		
Psihološka raven	<i>Otroštvo</i>	<i>Adolescenca</i>	<i>(Zgodnja) Odraslost</i>			
Psihosocialna raven	<i>Starši Sorajenci Vrstniki</i>	<i>Vrstniki Trenerji Starši</i>	<i>Partner Trener</i>	<i>Družina (Trener)</i>		
Izobraževalna/ poklicna raven	<i>Primarna izobrazba</i>	<i>Sekundarna izobrazba</i>	<i>Višja izobrazba</i>	<i>Poklicno izobraževanje Poklic-zaposlitev</i>		

Slika 1: Razvojni model prehodov, s katerimi se soočajo športniki na športni, individualni, psihosocialni in izobraževalni/poklicni ravni (Wylleman in Lavallee, 2004)

Kot je prikazano na Sliki 1, športno kariero določa poleg razvoja na športni ravni tudi razvoj na psihološki, psihosocialni, izobraževalni in poklicni ravni. Med stopnjami razvoja se pojavljajo interakcije in prehodi, s katerimi se športniki srečujejo skozi celotno športno kariero. Poleg pričakovanih prehodov se športniki srečujejo tudi z manj predvidljivimi prehodi (npr. poškodbe, zamenjava trenerja ipd.), ki lahko močno vplivajo na kakovost njihovega izobraževanja, dela, športnih tekmovanj in življenja nasploh.

⁸ V povprečju so športniki invalidi na posameznih stopnjah športne poti starejši kot neinvalidni športniki, saj se mnogi pričnejo s športom ukvarjati šele po travmatičnem dogodku ali po nastopu degenerativne bolezni. Zato visoko zmogljivost v invalidskem športu dosežejo v starostni dobi od 15 do 45 let.

⁹ Čeprav zgodnja športna specializacija ni prepovedana, so v otroštvu bolj pomembne dobre osnovne gibalne sposobnosti in sodelovanje v različnih športih.

Ugotovitve raziskave kažejo na močno sočasnost, interaktivnost in vzajemnost prehodov v športni karieri in prehodov, ki se pojavljajo na drugih področjih v življenju športnikov (npr. šolanje, psihosocialno in poklicno področje). Med prehajanjem izobrazbenih ravni se učenci razpršijo po različnih šolah in prijateljstva, ki so bila temelj sodelovanja na športnem področju, se razbijejo. V obdobju, ko mladi perspektivni športniki poskušajo doseči najvišjo raven v svojih športnih karierah, morajo to opraviti po svojih najboljših sposobnostih, čim dlje je to mogoče. Hkrati pa se morajo spopadati tudi s prehodnimi spremembami na psihološki ravni (od adolescence do zgodnje odraslosti), na psihosocialni ravni (razvoj začasnih ali trdnih odnosov s partnerjem) in na akademski ali poklicni ravni (prehod na visokošolsko izobraževanje ali strokovni poklic). Vse to se dogaja v okolju z vse večjim številom strokovnjakov, ki sodelujejo pri izboljšanju uspešnosti športnika. Športnike, ki začenjajo svojo poklicno kariero v športu, spremljajo osebni menedžerji ali agenti in občasno imajo stike z mediji ter politiki, kar njihova življenja prestavi iz mikro nivoja športnika posameznika na makro družbeni nivo.

1.6. Prednosti dvojne kariere športnikov

Glede na mednarodne raziskave se vsako leto tretjina mladih med 10. in 17. letom starosti preneha ukvarjati s športom, ker menijo, da jim šport vzame preveč časa in jim preprečuje doseganje drugih stvari v življenju (npr. študij). Da bi nadarjene mlade zadržali v športu in izobraževalnem sistemu, je treba vložiti več truda v usklajevanje in podporo dvojne kariere športnikov. Na ta način bi se povečala odgovornost mladih športnikov, ki bi se hkrati zavedali prednosti dvojne kariere.

Prednosti za športnike, ki sodelujejo v programih dvojne kariere (v primerjavi s športniki, ki se srečujejo s pomanjkanjem usklajenosti med športom in izobraževanjem), so jasno opredeljene v nekaterih dosedanjih raziskavah in vključujejo:

- z zdravjem povezane koristi (npr. uravnotežen življenjski slog, nižja raven stresa, boljše počutje);
- razvojne prednosti (npr. boljši pogoji za razvoj življenjskih veščin v športu, izobraževanju in na drugih področjih življenja, razvoj osebne identitete, pozitivni učinki na športnikove sposobnosti samoobvladovanja);
- družbene koristi (npr. pozitivni učinki na socializacijo, kot so širše socialno omrežje, socialna opora, boljši medsebojni odnosi);
- koristi, povezane s športno upokojitvijo in prilagajanjem na življenje po športni karieri (npr. boljše načrtovanje športne poti in njenega prenehanja, krajše obdobje prilagajanja, preprečevanje krize identitete);
- večje možnosti zaposlovanja (npr. boljša zaposljivost, dostop do dobro plačanih delovnih mest).

Družba in šport bosta imela koristi od dobre podobe izobraženih športnikov, ki šport naredijo še bolj privlačen, so vzorniki mladim in poudarjajo pomen odličnosti v družbi.

2. Področja politike

2.1. Nujnost medsektorskega in medresorskega pristopa na nacionalni ravni

Pojem dvojne kariere vrhunskih športnikov po definiciji vključuje sodelovanje športa s področji dela (usposabljanje ali zaposlitev), izobraževanja in zdravstva. Ministrstva za finance lahko sodelujejo pri zadevah, ki se nanašajo na financiranje študentov športnikov in obdavčitev ter plačilo zdravstvenih storitev. Športniki tako uživajo vrsto pravic in odgovornosti na teh področjih, odvisno od politike in prakse posamezne države članice (vključno s pravnim okvirom). Odgovornosti na samih področjih politike pa so običajno razpršene po številnih državnih (v mnogih primerih tudi regionalnih in lokalnih) službah, odgovornih za delo, šport, izobraževanje in zdravje, z natančno razporeditvijo odgovornosti, ki se med državami članicami razlikujejo. Zdravstveno varstvo za vrhunske športnike običajno zagotavljajo ministrstva za zdravje, medtem ko so finančne zadeve, kot npr. davčne spodbude za izobraževalne ustanove, v pristojnosti ministrstev za finance.

V urejanje dvojne kariere športnikov so poleg različnih organov na s tem povezanih političnih področjih vključene tudi javne in zasebne organizacije, interesna združenja ter nevladne organizacije (NVO). Zato urejanje in nadzorovanje dvojne kariere športnikov ter spodbujanje dobrih praks na tem področju vedno vključuje skupno oblikovanje politik ter usmerjanje in urejanje dejavnosti za izpolnjevanje dolgoročnih potreb športnikov izven športa. V ta proces morajo biti vključeni športniki in organizacije, ki jih zastopajo.

Enotnega načina vključevanja vseh političnih orodij na področju dvojne kariere športnikov ne moremo priporočiti in prav tako ne moremo predlagati, kateri sektor naj prevzame vodilno vlogo v procesu usklajevanja. Različne študije¹⁰ opredeljujejo štiri vrste pristopov k državni intervenciji na tem področju, in sicer: državocentrični pristop, podprt z zakonodajo; država kot spodbujevalec sklepanja formalnih sporazumov med izobraževalnimi in športnimi zavodi; nacionalne zveze in športni inštituti kot pospeševalci in posredniki, ki se neposredno vključujejo v pogajanja z izobraževalnimi ustanovami v imenu posameznega športnika; in 'laissez faire' pristop, kjer formalne strukture ne obstajajo. Raziskave omenjajo, kako so se v Franciji, na Finskem in v Veliki Britaniji poskušali prilagoditi svojim lokalnim sistemom in doseči uspeh tako na področju izobraževanja kot tudi na področju športa s sodelovanjem na različnih vladnih ravneh in političnih področjih ter preko komercialnih, javnih in nevladnih ponudnikov.

¹⁰ Aquilina, Henry in PMP (2004), A review of policy on the education of elite sportspersons in the (then) 25 EU Member States. (Pregled politike izobraževanja vrhunskih športnikov v (takratnih) 25-ih državah članicah EU).

Smernice za ukrepanje

Smernica 1 — Perspektivne in vrhunske športnike v amaterskem in poklicnem športu, vključno s športniki invalidi in upokojenimi športniki, je potrebno na ustreznih področjih politike obravnavati kot posebno skupino prebivalstva, in sicer:

- a. z vzpostavitvijo njihovega statusa v sodelovanju med deležniki v vrhunskem športu, vključno s športnimi organizacijami, izobraževalnimi ustanovami, delodajalci in podjetji, kakor tudi z vladnimi agencijami (ministrstva za šport, izobraževanje, zaposlovanje, obrambo, notranje zadeve, gospodarstvo, zdravje in finance);
- b. z vključevanjem njihovega statusa v institucionalne ureditve in politike športnih zavodov in izobraževalnih institucij, v socialni dialog med delodajalci in delojemalci, ter dialog med upravnimi organi in odbori športnikov v amaterskih športnih organizacijah;
- c. s podpiranjem vzpostavljanja poti za športnike v obdobju zgodnje ali pozne specializacije v vrhunskem športu ter poti za športnike invalide, zlasti kjer ni možno uporabiti poti za neinvalidne športnike.

Smernica 2 — Javni zavodi, ki so odgovorni za politiko na področjih športa, izobraževanja, usposabljanja, socialne in finančne podpore ter zaposlovanja, morajo vzpostavljati medresorska telesa ali mehanizme za zagotavljanje usklajevanja, medsektorskega sodelovanja, izvajanja in spremljanja politike dvojne kariere perspektivnih in vrhunskih športnikov ter vrhunskih športnikov na koncu športne poti.

Smernica 3 — Organi, odgovorni za izvajanje dvojne kariere športnikov, morajo razviti nacionalne smernice za dvojno kariero z upoštevanjem Smernic EU za dvojno kariero in posebnosti nacionalnega sistema športa in izobraževanja ter kulturne raznolikosti. Za spodbujanje dvojne kariere morajo podpreti tudi sklepanje sporazumov med deležniki. Takšni sporazumi lahko vsebujejo posebne mehanizme nagrajevanja, kot so spodbude za izobraževalne ustanove ali delodajalce za zaposlovanje športnikov z dvojno kariero.

2.2. Šport

Usmeritve na področju športa bi morale biti usmerjene k nadarjenim in vrhunskim športnikom, ki so vključeni v kombinirano kariero športa in izobraževanja ali dela. Vlade v večini držav članic EU se kot politični in pogosto najpomembnejši organi financiranja lahko odzivajo na dogajanja v športu in družbi ter usmerjajo uresničevanje koncepta dvojne kariere z medresorskimi ureditvami in dodeljevanjem sredstev športnim organizacijam, združenjem in drugim deležnikom, ki priznavajo pomen in podpirajo dvojno kariero športnikov.

Poleg sektorjev, kot so izobraževanje, zaposlovanje, zdravstvo in sociala ter finance, lahko k uspešnemu izvajanju dvojne kariere športnikov veliko prispevajo in imajo pomembno vlogo tudi drugi deležniki na področju športa, kot so športna združenja, športne organizacije, športni centri in zlasti trenerji ter starši.

2.2.1. Športne organizacije

Športne organizacije (konfederacije, zveze, društva, klubi), ki se še vedno osredotočajo predvsem na organizacijo tekmovanj, morajo opredeliti oziroma oceniti svoje delovanje in vanj vključiti razvoj programov dvojne kariere športnikov. Nacionalne športne organizacije lahko prevzamejo vlogo promocije in podpore pri vključitvi koncepta dvojne kariere v različne dejavnosti svojih športnih organizacij ob upoštevanju položaja športnikov, dolgoročnega strateškega pristopa do dogovorov na področju dvojne kariere in razpoložljivosti podpornih storitev ter sredstev. Ker večina športnih organizacij vključuje tudi športne discipline za ljudi s posebnimi potrebami, je tej skupini potrebno posvetiti posebno pozornost in jim zagotoviti enakovredno obravnavanje ter zanje zagotoviti posebne poti, če poti za športnike niso ustrezne. Zato morajo postopki odločanja upoštevati vidike in potrebe te skupine.

Kariera športnikov, običajno od starosti 10-12 let naprej,¹¹ bi morala biti izhodišče za strategijo vrhunškega športa in dejavnosti športnih organizacij. Skrbno bi bilo treba proučiti posebne izzive zgodnje športne specializacije in intenzivnega treninga otrok. Čeprav nacionalna združenja in klubi pravno svobodno odločajo o svoji politiki usposabljanja športnikov in pričetku intenzivnega treninga, bi moral biti osebni, fizični in psihični razvoj otroka v središču pozornosti.

Bistveno je, da sta postopek izbire nadarjenih in vrhunskih športnikov ter nadaljnje odločitve o dvojni karieri športnikov pregledna in izključujeta vsakršno obliko diskriminacije ali izključevanja na podlagi spola, rase, vere ali spolne usmerjenosti. Potrebna so stroga etična pravila. Spoštovati je potrebno zasebno življenje in razvoj izven športa, pomembno pa je tudi ravnotežje v življenju športnikov. V primeru pritožbe zoper odločitev znotraj športne organizacije bi bili koristni konkretni predpisi in etična pravila, ki bi to urejali. Prav tako je nujna jasna in odprta komunikacija ter seznanjanje s pravili in postopki odločanja.

Razviti je potrebno strategijo vključevanja športnikov v vodstvene organe in v postopku odločanja upoštevati mnenja športnikov. V procesu zaključevanja športnikove kariere bi športne organizacije lahko športnikom pomagale z njihovim vključevanjem v dejavnosti organizacije. Dobre prakse vključujejo odbore športnikov, posvetovanje s športniki v postopku odločanja, posebne volilne postopke, ki bi športnikom omogočili delovanje v upravnih organih, omogočanje širjenja mnenj športnikov, prednost športnikov pri zaposlovanju ali prostovoljnem delu v programih športne organizacije, vključevanje združenj športnikov ter naslavljanje dvojne kariere v okviru socialnega dialoga.

Pri oblikovanju strategij bi morale biti strukture in programi za dvojno kariero športnikov jasno opredeljeni in opisani. Posebej je potrebno opredeliti in jasno predstaviti različne stopnje v razvoju kariere v posameznih športnih disciplinah, kar bi omogočalo natančno predvidevanje poti od začetka do konca športne kariere. Načrtovanje poti mora biti prilagodljivo, z upoštevanjem različnih potreb in stopenj zgodnjega ter poznega razvoja športnikov. Tovrstni pristop bi morali privzeti vsi ključni akterji, upoštevajoč odgovornost in odločitve športnikov. .

V načrtovanju treningov in tekmovanj je potrebno predvideti tudi izobraževalne in izven športne dejavnosti. Ustrezni dogovori na področju dvojne kariere so potrebni tudi, ko so športniki zaradi treningov in tekmovanj daljši čas v tujini. Bolje bi bilo potrebno izkoristiti obstoječe mednarodne stike, vključno z mednarodnimi športnimi zvezami, kar bi prispevalo k razvoju mednarodnih izobraževalnih omrežij, povezanih s pogoji za visoko kakovosten

¹¹ V športih z zgodnjo specializacijo so otroci še mlajši.

trening in športno infrastrukturo, obenem pa širiti ozaveščenost o učinkovitih programih, politikah in pravnem okviru dvojne kariere športnikov.

Primer dobre prakse

Pred kratkim je Mednarodni olimpijski komite (MOK) v svojo oceno mednarodnih zvez vključil tudi presojo programov športnikove kariere, ki morajo vključevati tudi pristop dvojne kariere. To je pomemben korak, saj je opredeljen kot nujen in mednarodne zveze bodo morale prispevati k celotnemu postopku.

Športne organizacije se morajo zavedati, da se športniki soočajo z nasprotujočimi zahtevami in potrebami na različnih stopnjah razvoja (na športnem, akademskem, poklicnem, psihološkem, psihosocialnem, socialnem in finančnem področju) in skozi vsako stopnjo dvojne kariere. Prilagodljivost športnih organizacij v interakcijah z drugimi deležniki bo okrepila nadaljnje sodelovanje.

2.2.2. Športne akademije in vrhunski športni centri

V državah članicah EU obstajajo različne oblike športnih akademij. Poleg šol, lokalne športne akademije brez možnosti nastanitve zagotavljajo dodatne športne aktivnosti za nadarjene športnike in prepoznavanje nadarjenih športnikov. Z akademijami sodelujejo občine, šole in športni klubi, dogovori z lokalnimi deležniki pa so ključni za njihovo uspešnost. K slednji prispevajo tudi jasni cilji, opredelitev ciljnih skupin ter povezava z regionalnimi in nacionalnimi programi za nadarjene športnike.

Lokalne in regionalne športne akademije, ki jih ustanavljajo (profesionalni) klubi in zveze za izbrane nadarjene športnike, so pogoste v večini držav članic. V redkih športih namesto športnih klubov in zvez pri treningih nadarjenih športnikov neposredno sodelujejo zasebne ustanove (predvsem v tenisu, golfu in smučanju). Vendar tudi v takih primerih obstajajo različne povezave med zasebnimi akademijami, nacionalnimi zvezami in klubi, ki se po državah razlikujejo. Poleg strokovnega treninga mladih športnikov je potrebno posebno pozornost nameniti njihovem osebostnemu razvoju in nepretrganemu izobraževanju s pomočjo trenerjev, učiteljev in zdravstvenih strokovnjakov. Športne akademije morajo delovati v skladu s časovnimi rasporedi, ki omogočajo usklajevanje najvišje ravni športnega treniranja z izobraževanjem.

V mnogih državah članicah nacionalni olimpijski komiteji ali športne zveze vodijo nacionalne in mednarodne centre za treniranje vrhunskih športnikov v različnih športnih panogah. Obstoj nacionalnih športnih centrov, kjer vrhunski športniki trenirajo vse leto, je bistvenega pomena pri organizaciji njihovega športnega usposabljanja. Na splošno je kritična masa nadarjenih športnikov v državi (od starosti 12 let naprej) zbrana redno ali občasno na enem mestu ali na nekaj mestih. Nacionalna združenja imajo ključno vlogo pri organizaciji treningov, medtem ko se vodstva športnih centrov opirajo na različne institucije (ministrstvo za izobraževanje, olimpijski komite, zasebna podjetja). Športniki morajo imeti koristi od visoko kakovostnih standardov treninga, zdravstvenih pregledov, izobraževanja in drugih podpornih storitev, kar mora biti ustrezno in pregledno urejeno in se izvajati znotraj ali v bližini športnega centra. Pri tem so lahko v veliko pomoč športni znanstveni laboratoriji v sklopu univerz ali drugih znanstvenih ustanov. Centri lahko ponujajo programe treniranja za vse večje število športnikov iz tujine, mednarodne športne tabore in pripravništvo v športu, vendar vključitev koncepta dvojne kariere za tuje športnike ostaja težavna zaradi njihovih različnih potreb in ozadja, kot tudi jezikovnih in pravnih ovir.

Primeri dobre prakse

Športni center v Sant Cugat v Španiji ima Službo za varstvo športnikov (SAE), ki posebno pozornost namenja prehodom, ki jih športniki lahko pričakujejo v času njihovega življenja, zlasti ob koncu srednješolskega izobraževanja, zaključku univerzitetnega študija in v obdobju zaključka športnikove kariere. Prve delovne izkušnje športnikom omogočajo lokalna podjetja v bližini športnega centra. Javna srednja šola (IES CAR), ki se nahaja v športnem centru, nudi skupinam športnikov, ki trenirajo, pouk ob prilagojenem času.

Športna akademija pri Univerzi v Malmöju na Švedskem podpira vrhunske švedske športnike v prvem letu univerzitetnega izobraževanja in jim tako omogoča lažji prehod v izobraževalnem sistemu, kakor tudi prehod iz mladinske v člansko kategorijo v športu. Študentom športnikom so na voljo podpirne storitve za dvojne kariere, ki vključujejo zdravstveno, fiziološko, prehransko, psihološko in karierno pomoč (npr. poklicno svetovanje in načrtovanje). Na podlagi presoje individualnih potreb in osebnih izbir so študentom dodeljena nepovratna sredstva za 25 ur strokovne pomoči v študijskem letu.

Športne akademije in nacionalni ter mednarodni športni centri, ki jih vodijo športne zveze, so pogosto del športne politike nacionalnih in regionalnih športnih zavodov. Preglednost delovanja in rezultati teh centrov so doseženi na podlagi finančnih okvirov in/ali predpisov, vključno z operativnimi specifikacijami in mehanizmi za nadzor kakovosti. V športnih akademijah, ki jih vodijo panožna podjetja ali klubi, ti mehanizmi pogosto ne obstajajo, vendar jih pri tem običajno usmerja sistem licenciranja športnih zvez. Pomembna je dobra ureditev položaja športnikov in zaposlenih v takih športnih skupnostih, predvsem z izobraževanjem, internim kodeksom obnašanja, prisotnostjo varuha človekovih pravic ali posrednika, s katerim se je možno pogovoriti o zaupnih zadevah, in z rednimi stiki s športniki ter njihovimi predstavniki, vključno z združenji športnikov.

Poleg tega izobraževalni del dvojne kariere športnikov, zlasti po obveznem obdobju izobraževanja, potrebuje več pozornosti univerz, športnih akademij in vrhunskih športnih centrov, ki se pogosto ne čutijo odgovorne za usposabljanje, potrebno za razvoj športnika po končani karieri (vrhunskega) športnika. Zato je treba sodelovanje z ustanovami višjega in poklicnega izobraževanja razumeti kot nujnost in ne le kot priložnost. Zakonodaja, smernice in sistem licenciranja, če obstaja, morajo spodbujati nadaljevanje izobraževanja po obveznem izobraževanju, kar bi bilo v skladu z nacionalnimi in evropskimi strategijami vseživljenjskega učenja, in to vključiti v sporazume z deležniki v športu. Nadaljnje izobraževanje in usposabljanje bi morala biti del kolektivne pogodbe za poklicne športnike in športne akademije, na podoben način kot v drugih poklicih.

2.2.3. Trenerji in člani strokovnega tima

Trenerji¹² imajo ključno vlogo na začetku športne poti vrhunskega športnika pri identifikaciji (skupaj z iskalci talentov in starši), izpopolnjevanju in razvoju sposobnosti mladega športnika. Ker je prihodnost mladih športnikov, njihova športna kariera in osebni razvoj, deloma v rokah trenerjev, je bistveno, da so ti ustrezno usposobljeni za vlogo, ki jo imajo na tej stopnji športnikove kariere. Razumeti morajo tudi različne vrste športnikovih tveganj, ki niso nujno neposredno vezana na športne treninge. V njihov odnos s športniki

¹² Vloga trenerja je v državah članicah EU različno opredeljena, in sicer od omejenega obsega zagotavljanja smernic in taktike samo na tekmovanjih do obsežnejšega delovanja, kot je dajanje navodil in vaj na treningih, vodenje tima in strokovnjakov. V teh Smernicah se uporablja široka opredelitev, ki temelji na delu Evropskega sveta za trenerstvo, ki vključuje vse dejavnosti, osredotočene na vodeno izboljšanje in dolgoročni razvoj športnikov (European Coaching Council, 2007).

mora biti vključen način življenja nadarjenih in vrhunskih športnikov ter vseživljenjski razvoj športnika kot osebe.

Strokovnjaki, ki jih vodi trener, so pomočniki trenerja, zdravniki, pomožno zdravstveno osebje in drugi sodelavci. Delujejo kot strokovna skupina, ki nadarjene športnike vodi na vrhunsko raven. Glavni trenerji in strokovni vodje morajo upravljati svoje time in skrbeti, da športniki izboljšujejo svoje tehnične, taktične, fizične in duševne sposobnosti ter hkrati razvijajo svoje osebne, družbene in življenjske zmogljivosti skozi izobraževalne in poklicne poti. Celotni strokovni tim mora športnika obravnavati kot celovito osebnost in spodbujati razvoj njegovih življenjskih kompetenc (npr. učinkovita komunikacija, obvladovanje uspeha in neuspeha, upravljanje s časom, obvladovanje stresa itd.), tako da se veščine ne kažejo samo na športnem področju, temveč se razvijajo tudi na življenjski in poklicni ravni. Spodbujati je treba 'fair play' in okolje, kjer se uspehe dosega na zakonit način s poudarkom na jasni protidopinški miselnosti.

Tak pristop zahteva premik v razmišljanju športnih organizacij v številnih državah članicah, da bi v tem pogledu priznale vlogo organizacij, ki zastopajo trenerje in druge člane strokovnega tima. Kodeks ravnanja, vključno z načeli dvojne kariere, je lahko del kolektivne ali individualne pogodbe dobro usposobljenih trenerjev in članov strokovnega tima, ki delajo z nadarjenimi in vrhunskimi športniki.

Države članice posodablja svoje predpise v zvezi z zahtevami, ki so potrebne za usposobljenega trenerja, kar včasih vključuje tudi druge strokovnjake v vrhunskem športu (kvalifikacije, akreditacije ponudnikov izobraževanja, potrjevanje neformalnih učnih izkušenj itd.). Spremembe predpisov morajo temeljiti na posodobljenih poklicnih profilih specializiranih trenerjev in drugih članov tima, ki se ukvarjajo z nadarjenimi in vrhunskimi športniki. V tem procesu bi lahko koristila uporaba profilov, vlog, nalog in potrebnih sposobnosti, spretnosti in znanja, opisanih v mednarodnem ogrodju za trenerstvo, ki sta ga razvila Mednarodni svet za izobraževanje trenerjev (ICCE) in Združenje mednarodnih zvez poletnih olimpijskih iger (ASOIF) (2012), ter tudi nacionalna ogrodja za trenerstvo, ki so jih razvile nekatere države članice EU.

Kvalifikacije, pridobljene v različnih izobraževalnih zavodih in zvezah, morajo biti združljive z nacionalnimi kvalifikacijskimi ogrodji, s sklicevanjem na Evropsko ogrodje kvalifikacij (EOK). Ta pristop bo uskladil trenerske sposobnosti s potrebami nadarjenih in vrhunskih športnikov, povečal pa bo tudi preglednost v primerih zaposlovanja trenerjev in drugih članov strokovnega tima za izvajanje treninga v tujini.

Trenerji in člani strokovnega tima, poklicni ali prostovoljni, potrebujejo po pridobitvi kvalifikacije dodatno izobraževanje na delovnem mestu, ne le zaradi novih metod treninga, temveč tudi zaradi sprememb v športu. Nekatere države članice so že postavile dodatne izobraževalne sisteme z namenom ponovne potrditve dovoljenj za delo trenerjev, vendar so ti sistemi običajno še v razvoju ali niso privlačno in učinkovito organizirani. V športnem trenerstvu in vodenju je treba izvajati koncept vseživljenjskega učenja, vključno z zagotavljanjem dvojne kariere športnikov.

Primer dobre prakse

V Veliki Britaniji so v okviru Študentske sheme za nadarjene športnike (TASS) razvili kvalifikacijo za podporo načina življenja nadarjenih športnikov (TALS). Kvalifikacija zagotavlja potrebna znanja strokovnjakom (trenerjem in strokovnim vodjem) za usmerjanje in podporo športnikov skozi njihovo dvojno kariero, ki je enakovredna 4. stopnji EOK. Kvalifikacija je del strategije stalnega strokovnega razvoja na tem področju.

Mnogi vrhunski športniki si želijo postati trenerji ali člani strokovnega tima. Vendar ne moremo vselej pričakovati, da bodo nekdanji odlični športniki tudi dobri trenerji. Za prestop od vrhunškega športnika do drugega poklica v športu je potreben aktiven in strukturiran pristop z upoštevanjem izkušenj športnika.

Medtem ko so člani strokovnih timov in trenerji v nacionalnih športnih centrih, športnih klubih in velikih športnih organizacijah običajno polno zaposleni strokovnjaki, to ne velja za druge športe in zlasti za trenerje športnikov invalidov. Trenerji morajo pogosto združevati treniranje z drugim delom in srečujejo se s težavami z delodajalci v času posebnih treningov in mednarodnih dogodkov v tujini. Mnogi so zaposleni s krajšim delovnim časom ali dobivajo celo samo povračilo stroškov. Mešana vloga trenerjev kaže na potrebo po omogočanju dvojne kariere za trenerje, vključno s posebnimi ureditvami za zaposlovanje, ki naj upoštevajo njihovo intenzivno vlogo pri podpori nadarjenih in vrhunskih športnikov. Tak pristop bi lahko vključevale tudi kolektivne pogodbe za poklicne trenerje.

2.2.4. Podporne storitve

Večina športnikov lahko razvija dvojno kariero, če imajo poleg dobrega strokovnega tima zagotovljene tudi učinkovite podporne storitve. Zaradi nasprotujočih zahtev športa, izobraževanja in dela, različnih pravnih in finančnih okvirov, splošnega pomanjkanja časa in izpostavljenosti močnim pritiskom zaradi pričakovanja izrednih dosežkov na področju športa, je razpoložljivost podpornih storitev predpogoj za uspeh. Akademske raziskave poudarjajo pomen močne podporne strukture, da bi vrhunski športniki izpolnili svoje športne ambicije kot del vseživljenjske strategije.¹³

Podporne strukture morajo biti v celoti vključene v sisteme športa, izobraževanja, poklica in načina življenja športnikov in ne smejo ostati izven športnega okolja. Temeljiti morajo na neposrednem stiku s športniki, starši, trenerji, strokovnim timom in drugimi deležniki. Da bi zagotovili izpolnjevanje obveznosti v okviru individualiziranih akcijskih načrtov, je potrebno dogovarjanje med svetovalci, fizioterapevti, zdravniki, trenerji in predstavniki izobraževanja. Dogovoriti se je treba tudi s starši ali predstavniki družine mladih športnikov, ki niso samo zakoniti zastopniki svojih otrok, ampak pogosto tudi veliko vlagajo v njihov razvoj.

Prednostni model za ureditev podpornih storitev za dvojno kariero ne obstaja zaradi različne zgodovine, odgovornosti deležnikov v športu in zmožnosti v državah članicah EU. Vendar morajo biti interesi športnikov izhodišče in izogibati se je potrebno navzkrižju interesov med organizacijami in športniki. Storitve morajo temeljiti na zanesljivih znanstvenih raziskavah in/ali imeti podporo znanstvenih strokovnjakov. Preko mreže strokovnjakov je treba razviti napotitvene storitve (npr. finančne, psihološke, socialne, pravne, socialna varnost) in spletne storitve, povezane z izobraževalnim in poklicnim razvojem. Podporne storitve iz različnih področij morajo biti med seboj usklajene. Športniki, trenerji, športne zveze in drugi deležniki morajo biti seznanjeni s podpornimi storitvami za dvojno kariero, zlasti če gre za športnike, ki se usposablajo izven posebnih izobraževalnih in športnih struktur za nadarjene in vrhunske športnike. Športniki, ki niso vključeni v posebne izobraževalne ustanove in vrhunske športne centre, se pogosto ne zavedajo pomena podpornih programov.¹⁴

¹³ Chartrand in Lent, 1987; Lavalley in Wylleman, 2000.

¹⁴ Kot se je pokazalo v okviru projekta Athletes-To-Business (EOC, 2011).

Podporne storitve vključujejo zlasti:¹⁵

- psihološko pomoč, vključno s programi usposabljanja na področjih osebnostnega razvoja, odkrivanja poklicne kariere, načrtovanja, razvoja in treniranja, upravljanja življenjskega sloga, izboljšanja sposobnosti za pripravo na in spopadanje s prehodi in spremembami, odzivanja na krize itd.;
- izobraževalno usmerjanje in informiranje;
- poklicno usmerjanje in informiranje ter priprava na novo službo.

Podobno kot trenerji morajo biti tudi strokovnjaki in prostovoljci v strokovnem timu ter strokovnjaki s področja zagotavljanja dvojne kariere (bodisi samostojni bodisi zaposleni v športnih organizacijah, inštitutih ali zasebnih agencijah) pristojni in usposobljeni za delo z nadarjenimi in vrhunskimi športniki. Spoštovati morajo integriteto športnikov, ne smejo biti kaznovani za kakršen koli prekršek v zvezi z otroki ter fizično ali spolno zlorabo, in imeti morajo znanje za reševanje težav, s katerimi se športniki srečujejo med in po športni karieri. Svetovalci so lahko bivši vrhunski športniki, ki so se usposobili za tako delo skozi prilagojeno izobraževalno pot, ki upošteva učne izkušnje nekdanjih športnikov.

Izmenjava izkušenj, pridobljenih v olimpijskih mrežah (Nemčija), v shemi štipendiranja nadarjenih športnikov – TASS (Velika Britanija), v Verein Karriere Danach – KADA (Avstrija) in projektih, kot so »Study & Talent Education Programme« (Belgija), »Athlets Study and Career Services« (Finska) in »Tutorsport« (Španija), lahko koristi nadaljnjemu razvoju podpornih storitev v Evropi.

¹⁵ Podporne storitve so lahko tudi zdravstvena in parazdravstvena podpora, prehransko svetovanje, kot tudi finančno upravljanje in proračunski nadzor. Glej poglavji 2.5 in 2.6.

Smernice za ukrepanje

Smernica 4 — Javni in zasebni športni organi morajo podpirati izvajanje dvojne kariere različnih športnikov v nacionalnih in regionalnih športnih organizacijah s pomočjo formalnih sporazumov, ki zahtevajo jasno strategijo, načrtovanje dejavnosti in sodelovanje športnikov, dodeljevanje sredstev pa naj bo odvisno tudi od vključevanja koncepta dvojne kariere v njihove dejavnosti in programe, katerih osrednja zahteva mora biti zdravje in blaginja mladih športnikov.

Smernica 5 — Odgovorni športni zavodi morajo na podlagi sporazumov med deležniki prepoznati športne akademije in vrhunske športne centre kot del usklajenega sistema zagotavljanja dvojne kariere za športnike, vključno s študenti športniki iz tujine, in v teh ustanovah zagotoviti izvajanje storitev dvojne kariere.

Smernica 6 — Javni in zasebni športni zavodi naj priznajo in podpirajo športne akademije in vrhunske športne centre le, če izpolnjujejo vsaj nekatere od spodaj navedenih zahtev:

- združevanje športnega usposabljanja in splošnega izobraževanja v okviru strategije vseživljenjskega učenja;
- usposobljeno osebje (vključno s specifičnimi kvalifikacijami za delo s športniki invalidi);
- podporne storitve, ki obsegajo zdravstveno in psihološko pomoč ter pomoč na področju izobraževanja in kariernega svetovanja;
- merila kakovosti za varne in dostopne športne objekte in storitve;
- preglednost na področju pravic športnikov (npr. interni kodeks obnašanja, varuh človekovih pravic);
- sodelovanje s socialno podporno mrežo športnikov (npr. starši).

Smernica 7 — Športne in izobraževalne oblasti morajo spodbujati izvajanje koncepta dvojne kariere v okviru pogodb in kodeksov ravnanja trenerjev in strokovnih timov. Nacionalne športne organizacije in mednarodne zveze, pa tudi univerze in inštituti za poklicno izobraževanje in usposabljanje, naj vključujejo koncept dvojne kariere v svoje izobraževalne programe za trenerje in člane strokovnih timov.

Smernica 8 — Športni in javni zavodi naj podpirajo deležnike na področju zagotavljanja dvojnih karier, da bi zagotovili ustrezne podporne storitve in strukture, za kar je potrebno:

- strokovno znanje o dvojni karieri športnikov mora biti na voljo in dostopno vsem sodelujočim deležnikom;
- podpora za dvojno kariero športnikov (vključno s podporo za prehode med karierami ter pri upravljanju in obvladovanju kriz), ki je na voljo vsem nadarjenim, vrhunskim in upokojenim športnikom;
- kakovost in vsebina podpornih storitev, ki izpolnjujeta zahteve športnikov.

Smernica 9 — Člani strokovnega tima in strokovnjaki, ki zagotavljajo podpirne storitve, morajo biti usposobljeni in kvalificirani ter ne smejo biti kaznovani za kakršen koli prekršek v zvezi z otroki ter fizično ali spolno zlorabo. Kvalifikacije in certificiranje za delo v strokovnih timih in zagotavljanje storitev za dvojno kariero morajo biti del nacionalnega ogrodja kvalifikacij za izobraževalne ustanove, s sklicevanjem na Evropsko ogrodje kvalifikacij. Proces naj podpirajo evropske podružnice na tem področju.

2.3. Izobraževanje

Ker je izobraževalni del dvojne kariere izziv za mnoge športnike, je osebna podpora s strani mentorjev in tutorjev ter sistemov za pomoč pri učenju uspešno orodje za spodbujanje športnikov, da ostanejo v izobraževalnih programih. Zaradi različnosti športov in načinov priprave v posameznih športih, stopenj razvoja športnikov in raznolikosti ponudnikov izobraževanja je treba najti prilagojene rešitve za (manjšo) skupino študentov športnikov. Podpirne storitve naj vključujejo spodbude za mlade športnike, da dokončajo šolanje. Splet nudi informacije o akademskih in poklicnih programih na nacionalni in evropski ravni, izobraževalnih virih in prilagojenih oblikah izobraževanja, ustanovah in trenerjih ter obširne informacije o posameznih športih. Ti viri vrhunskim športnikom pomagajo pri izbiri programa in vnaprejšnjem načrtovanju.

Kljub nekaterih dobrim ukrepom za podporo posameznih študentov športnikov (in njihovih staršev), so potrebni tudi specifični in strukturni ukrepi. Številne države članice so že resno sprejele te izzive z nudenjem podpore izobraževalnim institucijam, programom in metodam, da bi mladim športnikom pomagali usklajevati izobraževanje in šport. Taki ukrepi spodbujajo izvajanje dvojne kariere, posredno pa podpirajo tudi strategije držav članic na področju izobraževanja (visoko kvalificirana delovna sila, preprečevanje prezgodnjega opuščanja šolanja) in športa. Glede na priljubljenost športa pa šolam nudijo tudi možnost povečanja ugleda in pritegnitve večjega števila učencev.

2.3.1. Osnovno in srednješolsko izobraževanje

V Evropski uniji trenutno obstaja več načinov združevanja šolskega in športnega usposabljanja. Številne države članice so uvedle poseben status športnikov, ki prejemajo štipendije, imajo prilagodljive urnike in datume izpitov ter možnost odsotnosti od pouka v času tekmovanj.

V večini držav članic so na rednih šolah uvedli športne razrede. Športni značaj šole, ki vključuje dodatno telesno vzgojo in vsakodnevne športne dejavnosti, ima pozitiven vpliv na otroke. Večji poudarek na posameznih športih se priporoča samo od starosti desetih let naprej. V državah članicah z aktivnimi lokalnimi športnimi klubi, lahko športne dejavnosti organizirajo v tesnem sodelovanju med šolami in klubi. Čeprav večina šol učencem omogoča več športnih ur na teden, športni razredi niso posebej namenjeni vrhunskim športnikom in zato niso vedno primerni za usposabljanje vrhunskih športnikov. Vendar pa imajo nadarjeni športniki koristi vsaj od bolj intenzivnih treningov, zdravstvene oskrbe in prilagodljive ureditve.

Pri športih, ki zahtevajo zgodnjo specializacijo, intenzivni trening običajno prične v starosti med 6. in 11. letom ter zahteva posebne ureditve že v osnovni šoli. Kombinacija športa

in izobraževanja je pogosto možna brez posebnega urejanja, saj na tej stopnji ni dolgih treningov in tekmovanj v tujini, domačih nalog in izpitov je malo, vsekakor pa je potrebna ustrezna oprema in objekti v bližini bivališča. Raziskave razvoja športnikov v športih z zgodnjo specializacijo poudarjajo nekatere prednosti zgodnje specializacije (npr. ugodno obdobje za razvoj gibalnih spretnosti in več časa na razpolago za pripravo na zahteve vrhunškega športa), a tudi pomanjkljivosti (tveganje nezadovoljstva, poškodbe, izgorelost in prezgodnji osip.) Če se programi dvojne kariere začnejo že v osnovni šoli, je treba mladim športnikom omogočiti dobre pogoje, s katerimi je možno nadoknaditi pomanjkljivosti zgodnje specializacije. To lahko vključuje ureditev posebnega okolja, ki naj vključuje strokovne trenerje, usposobljene za celostno delo z mladimi športniki, tesno sodelovanje z družinami mladih športnikov, medsebojno usklajene urnike treningov in pouka, tesno sodelovanje z lokalnimi športnimi klubi, podpirne storitve za dvojno kariero in sistem spremljanja s poudarkom na fizičnem in mentalnem razvoju otroka ter preprečevanju poškodb in izgorelosti.

Primer dobre prakse

V Flandriji (Belgija) mladi športniki v tenisu, plavanju in gimnastiki lahko dobijo status »mladega obetavnega športnika«, ki jim omogoča šest ur izostanka od pouka na teden za trening in deset polovičnih dni na leto za sodelovanje na športnih tekmovanjih.

Številne države članice podpirajo združevanje športa in izobraževanja v posebnih športnih šolah ali športnih kolidžih (pogosto v srednješolskem izobraževanju), kjer je za mlade športnike izobraževalni program prilagojen športnemu treningu. Izobraževalni programi potekajo v času in obdobju, ko učenci nimajo treningov. Taka ureditev omogoča prilagajanje, saj ima vsak šport drugačne zahteve. Učenci morajo praviloma slediti enakim izobraževalnim programom, kot ga imajo redne šole, vendar učenci športniki invalidi pogosto nimajo takih možnosti. Za športnike so posebne ureditve zelo pomembne (npr. podaljšanje izobraževanja za eno leto, poseben šolski vodnik ali koordinator, dodatno mentorstvo v šoli in preko telekomunikacijskih omrežij, pomoč sošolcev pri učenju, prilagojeno opravljanje pisnih nalog, izpitov in testov). Če so športniki dlje časa v tujini, se šole spodbuja k uporabi internetnih orodij in komunikacijskih kanalov med učenci in učitelji.

Primer dobre prakse

Na Danskem Team Denmark in Nacionalni olimpijski komite financirata uro dodatnega mentorstva na šoli za vsak dan odsotnosti zaradi obveznosti športnikov do nacionalnih športnih zvez.

Na Švedskem pod pokroviteljstvom Švedske športne konfederacije deluje 51 športnih srednjih šol za športnike stare od 16 do 19 let. Šole so prilagojene zahtevam posameznih športov, usklajujejo urnike treninga in pouka za dijake športnike, športnikom zagotavljajo možnosti sodelovanja na tekmovanjih in športnih taborih ter jim nudijo dobre športne objekte in podporo profesionalnih trenerjev. Izobraževalni programi na teh šolah športnikom omogočajo nadaljevanje šolanja na univerzitetni ravni.

Rezultati ocenjevanja obstoječih športnih šol in športnih razredov kažejo, da akademski in športni rezultati študentov športnikov na teh šolah niso vedno boljši od rezultatov nadarjenih športnikov v rednih šolah. Uspešnost športnih šol in razredov je odvisna od številnih dejavnikov, kot so kakovost prilagajanja, sodelovanje s športnimi zvezami glede profila in usposobljenosti trenerjev ter vsebina programov treninga. Kakovost je odvisna tudi od izbire šole in vzpostavljenih mehanizmov spremljanja. Razmisliti bi bilo

treba tudi o sistemu akreditacije šol, ki bi želele delovati kot športne šole. Učinkovitost športnih šol bi lahko izboljšali z izmenjavo izkušenj znotraj in med državami članicami, ob upoštevanju posebnega položaja športnih šol v posameznem nacionalnem sistemu športa in izobraževanja. Del izmenjave izkušenj bi moral biti tudi položaj vrhunskih športnikov invalidov, ki je pogosto zanemarjen pri ocenjevanju različnih ureditev.

2.3.2. Poklicno izobraževanje in usposabljanje

Možnosti za izvajanje dvojne kariere v poklicnem izobraževanju in usposabljanju (PIU) bi bilo treba dodatno proučiti. Poklicno izobraževanje za mnoge nadarjene športnike predstavlja izobraževalni del njihove dvojne kariere. Zato je treba razviti posebne ureditve, ki naj bodo del pravnega in političnega okvira vseh ustanov PIU v državah članicah. Učencem, ki se ukvarjajo z vrhunskim športom, bi bilo treba dovoliti podaljšanje poklicnega izobraževanja in usposabljanja. To zahteva prilagodljivost tako delodajalcev kot izobraževalnih ustanov. Zagotavljanje in oblikovanje osebnih izobraževalnih programov v sodelovanju z delodajalci in učenci je predvsem odgovornost ustanov poklicnega izobraževanja in usposabljanja. V primerih, kjer je potrebno dodatno mentorstvo, da učenec doseže zahtevane sposobnosti, mora izobraževalna ustanova biti sposobna nuditi takšno podporo.

Pozitivne izkušnje v državah članicah, kjer mladinske akademije profesionalnih športnih klubov že sodelujejo z ustanovami PIU, ki vodijo k s športom povezanim kvalifikacijam, kot so športni inštruktor in trener, kažejo, da ureditve za dvojno kariero ne smejo biti omejene le na prilagodljivost, ampak lahko vključujejo tudi oblikovanje učnih načrtov, ki vodijo do poklicev v športu.

Primer dobre prakse

Johan Cruyff College ponuja prilagojene študijske programe za vrhunske športnike v vseh športih v petih regionalnih centrih poklicnega izobraževanja, ki jih upravlja nizozemsko ministrstvo za šolstvo. Študenti športniki in upokojeni športniki se lahko usposobijo za poklice, kot so trener in pomočnik trenerja, organizator dogodkov ali za poklic v športnem trženju (3. in 4. stopnja EOK).

Ustanove PIU včasih nudijo pomembne osnove za razvoj poklicnih športnikov, na primer praktično usposabljanje, pogodbe in delovne pogoje, učenje tujih jezikov, komunikacijsko in medijsko izobraževanje, zdravstveno oskrbo, preprečevanje poškodb itd. V nekaterih državah članicah že obstaja znatno število pripravništev v športnem sektorju, ki se je razvilo v okviru poklicnega izobraževanja.¹⁶ Usposabljanje na delovnem mestu na podlagi pogodbe o zaposlitvi z delodajalcem (npr. en dan izobraževanja in štiri dni dela na teden) in pripravništvo v tujini so dodatni načini, ki omogočajo dvojno kariero športnikov.

Primer dobre prakse

V Angliji svet za sektorske spretnosti 'Skills Active' vodi poklicno izobraževalni program »Advanced Apprenticeship in Sporting Excellence« (Napredno pripravništvo za športno odličnost), ki se osredotoča na strukturirano usposabljanje in razvoj nadarjenih mladih športnikov (od 16. do 19. leta) iz različnih športov. Športniki imajo priložnost, da se izkažejo v svojem športu na tekmovanjih na mednarodni ravni ali s pridobitvijo statusa poklicnega športnika. Programa se trenutno udeležuje približno 2.500 športnikov iz 20-ih športov, vključno s športniki invalidi. Namen programa je povečati sposobnost športnikov za načrtovanje in ocenjevanje svojega razvoja z vidika tehničnih, taktičnih, fizičnih in

¹⁶ Npr. v Avstriji, na Nizozemskem, v Franciji, Veliki Britaniji in Španiji.

psiholoških zahtev lastnega športa, in obenem obravnavati širša vprašanja, kot so način življenja, razvoj kariere, komunikacijske sposobnosti, zdravje in varnost.

V resnici ni veliko ustanov PIU v državah članicah, ki bi ponujale programe za vrhunske poklicne športnike, predvsem zaradi kratkosti njihove športne poti, vendar na tem področju delujejo mladinske akademije profesionalnih športnih klubov. Formalizirano sodelovanje med deležniki iz profesionalnih klubov oz. ekip in ustanovami PIU se povečuje in treba ga je spodbujati.¹⁷ Izhodišče za takšno sodelovanje mora biti opis potrebnih sposobnosti (znanje, spretnosti in odgovornosti) vrhunskega poklicnega športnika. Nacionalne organizacije športnikov (npr. člani EU Athlets, FIFPro in odbori športnikov) morajo biti povabljeni k sodelovanju pri oblikovanju profilov poklicnih športnikov v okviru socialnega dialoga glede PIU v državah članicah. Profil športnika mora vključevati sposobnosti odločanja in odgovornosti ter prenosljive spretnosti, ki jih je mogoče uporabiti v drugih vidikih življenja.

2.3.3. Višje in visokošolsko izobraževanje

Združevanje izobraževanja in treniranja pogosto postane zapleteno, ko se športnik odloči za nadaljevanje študija na univerzi. V tem obdobju se dogaja več prehodov (selitve v novo okolje, novi prijatelji, menjava kluba, urejanje razmer za šport in trening) in na vseh področjih so potrebne velike naložbe. V večini držav članic možnosti za akademsko izobraževanje in istočasno športno kariero niso načrtovane.

Fakultete na področju športa v državah članicah imajo pogoje za treniranje, saj so vsi njihovi predmeti povezani s športom. Njihovi diplomanti se običajno zaposlujejo v poklicih poučevanja in usposabljanja na področju športa in telesne vzgoje.

V nekaterih državah obstajajo samo športne fakultete, ki športnikom omogočajo dostop do višjega izobraževanja. V nekaterih primerih športna fakulteta ni najboljša izbira za dvojno kariero. Če je v študijskem programu potrebno združevati več športov, je glavna športna panoga športnika ogrožena zaradi preobremenjenosti s treningi in tudi zaradi možnih poškodb, kar ima negativne posledice za športno uspešnost športnika. Vendar bi bilo treba proučiti, ali se v okviru dodiplomskega študija znanstvena priprava poklicnih športnikov lahko prizna kot del študijskega programa.

Primer dobre prakse

Univerza Vrije v Bruslju v okviru podiplomskega študija športne znanosti nudi individualiziran program, imenovan »Vrhunska športna kariera«. Ta študijska smer vrhunskim športnikom omogoča, da se izognejo morebitnim fizičnim preobremenitvam in poškodbam pri študijskih obveznostih, ki zahtevajo veliko fizičnega napora, nauči pa jih tudi, kako teoretično in uporabno znanje, pridobljeno v študiju telesne vzgoje (npr. športna psihologija, biomehanika, anatomija, upravljanje), uporabiti za analizo, vrednotenje in nadaljnji razvoj lastne dvojne kariere. Tako se vrhunski športniki pripravijo tudi na obdobje po športni karieri, ko se lahko zaposlijo kot trenerji, športni managerji, učitelji telesne vzgoje, fitnes inštruktorji idr., ter že na univerzi s pridobljenimi kompetencami razvijajo lastno dvojno kariero. Izkazalo se je, da na Univerzi Vrije v Bruslju vrhunski študenti športniki dosegajo nadpovprečne akademske rezultate.

Večina držav članic vrhunskim športnikom omogoča posebne prednosti, ob upoštevanju posebnosti njihovega stanja. Toda univerze so avtonomne in zato imajo pravico urejati

¹⁷ Nekateri države imajo dvojni sistem poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki je sestavljen iz vodenege izobraževanja na delovnem mestu in dni na izobraževalni ustanovi, kar vodita in plačujta gospodarski in izobraževalni sektor. Športni sektor v tem dvojnem sistemu le zelo redko sodeluje.

status in podporo vrhunskih športnikov ter zanje določiti posebne urnike, učenje na daljavo, tutorje itd. Nekatero univerze v državah članicah imajo posebne politike ali programe, s katerimi vrhunskim športnikom pomagajo pri vpisu na univerzo. Take ukrepe uveljavi ministrstvo za šport ali ministrstvo za šolstvo, odvisno od države članice. Za lažje vpisne pogoje morajo športniki izpolnjevati posebne kriterije, ki se med državami članicami razlikujejo, vendar se običajno osredotočajo na dosežena prva tri mesta na olimpijskih igrah, svetovnih prvenstvih in evropskih prvenstvih. Številne države članice imajo shemo spodbud, kjer 'bonus' točke, ki temeljijo na športnih dosežkih, prispevajo k vpisnim pogojem.

Primer dobre prakse

Francoski predpisi od univerz zahtevajo, da vrhunskim športnikom dajejo prednost vpisa. Posebne ugodnosti za športnike vključujejo tudi status študija ob delu, podaljšanje trajanja študija, dodeljevanje določenih ugodnosti pri opravljanju izpitov in dovoljenja za odsotnost. Poleg tega se vsako leto dvajset vrhunskih športnikov lahko brez sprejemnega izpita vpiše na šole, ki organizirajo tečaje za fizioterapevte, kar pomeni priznavanje neformalnih izobraževalnih izkušenj športnikov. Za vrhunske športnike obstajajo tudi posebne ureditve za izpolnjevanje pogojev za pridobitev državnega spričevala za športnega inštruktorja, vendar morajo izpolnjevati splošne zahteve glede izpitov.

V praksi se pogosto izkaže, da obstoječi ukrepi ne zadoščajo (univerze nimajo ustrezne usmeritve, prevelika odvisnost od posameznih ureditev) in da mnogi vrhunski študenti ne morejo uspešno študirati, če želijo doseči vrhunsko raven na športnem področju, še posebej, če so 'kaznovani' zaradi omejevalnih ukrepov pri podaljšanju trajanja študija. V državah, ki na tem področju nimajo ustrezne zakonodaje, bi bilo dobro skleniti dogovore z deležniki v športu in (zainteresiranimi) visokošolskimi ustanovami ter določiti status študentov športnikov v visokošolskem izobraževanju, ki bi ga sprejeli in spoštovali vsi partnerji. To bi povečalo preglednost, tako da bi športniki vedeli, katere posebne ureditve lahko pričakujejo ter kdaj in kje.

Kot drugo možnost bi bilo treba razviti sistem akreditacije, ki bi omogočal prepoznavanje in izbiro višjih in visokošolskih ustanov z ustreznimi ureditvami za dvojno kariero športnikov. Sestavni del takih ureditev bi lahko bilo tudi omogočanje rednega športnega treninga v študentskih kampusih.

2.3.4. Učenje na daljavo

Razvoj prilagodljivih oblik šolanja je ključnega pomena za zadovoljevanje potreb študentov športnikov v vseh vrstah izobraževanja. Zlasti učenje na daljavo (ali porazdeljeno učenje) študentom športnikom omogoča prilagajanje urnika in kraja njihovih športnih in akademskih dejavnosti. Za študente športnike so lahko enako koristna tudi virtualna učna okolja (Virtual Learning Environments – VLEs) na mnogih izobraževalnih ustanovah, ki so poceni in funkcionalno sredstvo zagotavljanja učne pomoči preko interneta. Vendar programi učenja na daljavo zahtevajo veliko sredstev za razvijanje in preizkušanje gradiv. Stroški se lahko zmanjšajo, če izobraževalne ustanove skupaj razvijejo platforme in študijske programe.

Smernice za ukrepanje

Smernica 10 — Javni organi in deležniki morajo razviti okvir za dvojno kariero v športu in šolah, kar zahteva posebne ureditve, kot so prilagodljivost, prilagojeni učni načrti, e-učenje, dodatno mentorstvo, uporaba športnih objektov in storitev ter druge podporne storitve.

Smernica 11 — Športni in izobraževalni zavodi naj razmislijo o posebnih možnostih za športe z zgodnjo specializacijo v sistemu šolskega izobraževanja, ki zahtevajo stroge pogoje za varstvo telesnega in duševnega razvoja mladih športnikov, po možnosti v tesnem sodelovanju z lokalnimi športnimi klubi in s preglednim sistemom spremljanja.

Smernica 12 — Javni organi in deležniki morajo razviti okvir in posebne ureditve za dvojno kariero športnikov v ustanovah poklicnega izobraževanja in usposabljanja, kot so prilagodljivost, prilagojeni učni načrti, e-učenje, dodatno mentorstvo, uporaba športnih objektov in storitev ter druge podporne storitve.

Smernica 13 — Izobraževalne in športne oblasti morajo spodbujati sodelovanje med športnimi akademijami in ustanovami PIU za učinkovito in privlačno ureditev dvojne kariere, tudi za športnike, ki so že zaključili obvezno šolanje.

Smernica 14 — Izobraževalne in športne oblasti morajo spodbujati deležnike v športu ter visoke in višješolske ustanove, da razvijajo in izvajajo dvojno kariero športnikov, kar vključuje vsebino študijskega programa, kriterije za vpis in prehode ter zagotavljanje športnih objektov in podpornih storitev.

Smernica 15 — Javni zavodi naj podpirajo razvoj sistema akreditacije za izobraževalne ustanove, ki vključujejo šport in zagotavljajo dvojno kariero za študente športnike, ob upoštevanju posebnih značilnosti različnih vrst izobraževanja.

Smernica 16 — Izobraževalni zavodi naj spodbujajo in podpirajo sodelovanje med izobraževalnimi ustanovami, da bi te razvijale učne programe in gradiva za skupno virtualno učno okolje (VLE) kot ali skupni pristop, ki bi bil prilagojen lokalnim VLE platformam.

2.4. Zaposlovanje

2.4.1. Združevanje dela in športa

V okviru politik zaposlovanja in športa so v državah članicah na voljo strukture za svetovanje in podporo športnikom pri kariernem načrtovanju, vključno z dogovori med podjetji in vodstvi športnih ustanov, s katerimi usklajujejo športne potrebe s poslovnimi.

Nekatere države članice namenjajo športnikom določeno število delovnih mest v javnem sektorju. V nekaterih državah vrhunski športniki delajo za vladne in javne ustanove, v vojski, mejni policiji, gozdarstvu, carini ipd. Obstajajo različni modeli, od usposabljanja študentov za delo v teh storitvah in dela s krajšim delovnim časom do dela v trženju in oglaševanju. Na splošno velja, da športniki z veseljem sprejemajo te možnosti. Vendar

Športna upokožitev pogosto vodi tudi do odhoda iz javne službe zaradi pomanjkanja dolgoročnih priložnosti za napredovanje.

Uvedba finančne podpore za športnike v državah članicah omogoča vse večjemu številu športnikom, da postanejo športniki s polnim delovnim časom. Vendar pa morajo mnogi športniki kljub temu zaslužiti redni dohodek z delom za krajši ali polni delovni čas, da dopolnijo sredstva, ki jih dobivajo kot športniki. Za te športnike je fleksibilnost pri zaposlovanju bistvenega pomena, ker jim omogoča usklajevanje športa z delovnimi obveznostmi. Vendar pa je vrhunski šport težko združevati s službo. Delodajalci pogosto ne razumejo pritiskov in fizičnih zahtev vrhunskega športa, bojijo pa se tudi poškodb, ki lahko vplivajo na uspešnost športnikov na delovnem mestu. Na strani športa pa obveznosti, ki si jih športniki sami zadajo, in pritiski s strani trenerjev omejujejo prilagodljivost in razumevanje za delo izven športa. Za uspešnost na obeh področjih je potrebna prilagodljivost delodajalcev in trenerjev.

Primeri dobre prakse

V Nemčiji nacionalno združenje podjetij nudi pripravništva in zaposlitve, ki so združljive s tekmovalnimi športi. Fundacija Sports Aid Foundation podjetjem, ki zaposlujejo športnike, zagotavlja finančna nadomestila za izgubo zaslužka.

Športni združenji Gaelic Athletic Association in Gaelic Players Association sodelujeta v programu socialnega varstva, ki igralcem nogometa in hurlinga iz cele Irske omogoča dostop do programov razvoja dvojne kariere, ki vključujejo pomoč na začetku in razvoju poklicne kariere, poslovno mentorstvo, podporo pri ustanavljanju in razvoju podjetij ter dodatno izobraževanje.

Podjetjem bi bilo potrebno zagotoviti dodatno spodbudo za zaposlovanje športnikov, še posebej žensk - vrhunskih športnic in športnikov invalidov. Športnike je treba poučiti o trgu dela in kako lahko s svojimi sposobnostmi in izkušnjami v športu prispevajo k ciljem svojih delodajalcev. Podjetja privlačijo skupne vrednote in sodelovanje v športnem sponzorstvu. Pri dostopanju k sponzorjem in poslovnim združenjem, ki ne delujejo na športnem področju, se športne organizacije lahko obrnejo na gospodarske zbornice, poslovna združenja in podjetja, ki že delajo s športniki. Sponzorske pogodbe s podjetji, ki športnikom nudijo poklicne priložnosti, naj po možnosti vključujejo klavzulo o dvojni karieri. Kot spodbudo za sodelovanje podjetij naj športne organizacije predhodno pripravijo nabor koristi in ugodnosti (spodbude, boljše oglaševanje itd.) ter izpostavijo pomen vrhunskih športnikov kot dodane vrednosti za delodajalce, pomen poslovne prepoznavnosti in prenos mehkih veščin športnikov v poslovno okolje.

Primeri dobre prakse

Danska športna organizacija Team Denmark je vzpostavila sodelovanje z 'zlato mrežo' različnih podjetij, ki svetovno znanim športnikom ponujajo fleksibilna delovna mesta.

Svetovna agencija za zaposlovanje Adecco, v tesnem sodelovanju z olimpijskimi komiteji v več državah članicah, ponuja fleksibilne službe s skrajšanim delovnim časom, ki so prilagojene urnikom športnikov.

2.4.2. Prehod v obdobje po končani športni karieri

Obdobje po končani športni karieri oziroma športni upokojitvi za športnike predstavlja neizogiben prehod iz športnega okvira (npr. razlogi za športno upokojitev, izpolnitev športne kariere) v novo, izven športno življenje. Športniki morajo upokojitev sprejeti in se prilagoditi statusu nekdanjega športnika, začeti ali nadaljevati študij ali delo, pretehtati svojo osebno identiteto in prenoviti svoj način življenja ter socialno mrežo. Raziskave so potrdile, da mora športnik v procesu odločanja za prekinitve športne kariere pretehtati več dejavnikov. Nekateri od teh dejavnikov se nanašajo na šport (npr. izločitev iz selekcije tekmovalcev, nazadovanje, poškodbe), drugi pa na prihodnje življenje (npr. ponudba za zaposlitev, ustvarjanje družine). Proces športne upokojitve je veliko lažji, če športniki svojo športno kariero končajo z izdelanimi načrti za prihodnost.

Ukrepi, ki športnikom pomagajo pri prehodu po končani športni karieri, so:

- (a) vnaprejšnje načrtovanje upokojitve, ko je športnik še vedno aktiven;
- (b) prostovoljno prenehanje;
- (c) več osebnih identitet in pozitivne izkušnje v izven športnih dejavnostih (npr. kot študent ali delavec);
- (č) učinkovita socialna podpora družine, trenerja, vrstnikov, združenj igralcev in športnih organizacij.

Taki ukrepi športnikom pomagajo doseči subjektiven nadzor nad procesom upokojevanja in oblikovati strategijo aktivnega spoprijemanja z vprašanji prehoda. Izključno športno poistovetenje lahko povzroči krizo identitete (napačno samorazumevanje), medtem ko pomanjkanje podpore s strani trenerjev, vrstnikov, združenj igralcev in športnih organizacij lahko pripelje do dodatnih težav pri načrtovanju športne upokojitve in nadaljnjem prilagajanju. Bolj kot se športnik osredotoča izključno na šport (npr. pogodba poklicnega športnika), bolj je ranljiv pri prehodu v obdobje po zaključku športne kariere. Te ugotovitve potrjujejo potrebo po programih dvojne kariere, ki športnikom že med športno kariero omogočajo pripravo na obdobje po športni upokojitvi, olajšajo njihovo prilagajanje na življenje po športu in pomagajo preprečiti krize v obdobju prehajanja.

Čeprav je večina športnikov pri prehodu v novo življenje ali poklicno kariero uspešna, se v večini držav članic vse bolj zavedajo, da je treba sprejeti ukrepe za preprečevanje osebnih kriz in izgube vrednosti v družbi in na trgu dela. Športniki se pogosto soočajo s finančnimi težavami in njihovo vključevanje na trg dela pogosto spremljajo psihološki boji zaradi spremenjenega načina življenja in znatno zmanjšane pozornosti javnosti. Javna zavest je pogosto omejena na športnike, ki so člani državnih reprezentanc, spregleda pa poklicne igralce v ligah, ki imajo običajno skromne plače in nimajo rednih stikov z nacionalnimi športnimi organizacijami. Za te športnike imajo pomembno vlogo združenja igralcev.

Nekatere države članice zagotavljajo zaposlitve ali prednostno zaposlovanje na osnovi športne uspešnosti. Nobena država v Evropski uniji pa nima politike zaposlovanja upokojenih vrhunskih športnikov v javnem sektorju, ker so ta mesta rezervirana za aktivne in ne za upokojene športnike. Le nekaj držav članic nudi neposredne spodbude (npr. davčne olajšave) podjetjem, ki zaposlujejo bivše športnike.

Večina držav članic podpira pobude športnih organizacij, akademij in olimpijskih komitejev na področju podpornih storitev, zlasti za posrednike zaposlovanja in večje sponzorje. Podporne storitve je mogoče izvajati in krepiti z:

- zagotavljanjem priložnosti za (upokojene) vrhunske športnike, da se srečajo z delodajalci in dobijo informacije o delovnih mestih ter pričakovanjih in zahtevah podjetij;
- spremljanjem razpoložljivih delovnih mest in informiranjem (upokojenih) vrhunskih športnikov;
- namestitvijo posrednika za kadrovske oddelke zainteresiranih delodajalcev;
- zagotavljanjem možnosti za fleksibilno pripravništvo, zaposlitev za krajši delovni čas, kratkotrajno zaposlitev, programe za diplomirane pripravnike in mentorstvo višjih vodstvenih delavcev;
- vzpostavitvijo lokalne in regionalne mreže partnerstev z zainteresiranimi podjetji, dopolnjene z mrežo agencij za zaposlovanje;
- prepoznavanjem možnosti za poklicno usposabljanje vrhunskih športnikov, medtem ko so v drugi regiji ali državi (npr. tabori za usposabljanje, po klubskem prestopu, med dolgim tekmovalnim obdobjem);
- organizacijo posebnih dogodkov (npr. seminarji, konference, delavnice, dogodki mreženja, zaposlitveni sejmi) za pomoč športnikom pri pridobivanju vpogleda v poklicno kariero med športno kariero ali po njej.

Primer dobre prakse

Finska Mreža športnih akademij športnike seznanja s storitvami, ki so jim na voljo, vključno z dodatnimi obvestili o službah za pomoč pri zaposlovanju (www.huippu-urheilija.fi).

2.4.3. Socialni dialog

Socialni partnerji lahko igrajo bistveno vlogo pri določanju in izvajanju programa dvojne kariere športnikov. Tako kot pri stalnem poklicnem usposabljanju lahko zaposleni v športu, ki jih zastopajo združenja igralcev in delodajalci, sodelujejo pri kolektivnem pogajanju, v skupnih odborih ali svetih ustanov, ki urejajo področje dvojne kariere športnikov.

Socialni dialog v vrhunskem športu ni tako razvit kot v drugih dejavnostih, ker sta komercializacija in profesionalizacija razmeroma nova pojava v mnogih športih. Na evropski ravni obstajata Evropski odbor za socialni dialog na področju nogometa, Evropska komisija pa je predlagala poskusno obdobje delovanja odbora za socialni dialog v širšem evropskem športnem sektorju.¹⁸ Na neformalnem evropskem srečanju o socialnem dialogu v juniju 2011, so se evropski socialni partnerji, EASE (Evropsko združenje delodajalcev v športu) in UNI Europa Sport dogovorili, da bodo vprašanje dvojne kariere športnikov vključili v svoje delovne programe. Na nacionalni ravni obstajajo številni primeri omogočanja dvojne kariere športnikov skozi socialni dialog.

¹⁸ Communication on Developing the European Dimension in Sport, European Commission 2011 [Sporočilo o razvoju evropske razsežnosti v športu, Evropska komisija 2011].

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) opozarja,¹⁹ da se na področju usposabljanja pojavljajo tržne nepopolnosti, ki preprečujejo učinkovito delitev stroškov in koristi usposabljanja med delodajalci in delojemalci. Na seznam prizadetih delavcev bi bilo poleg nizko izobraženih in starejših delavcev treba dodati tudi vrhunske športnike, katerih položaj je posledica kratkosti športne kariere. Najbolje bi bilo, da bi organizacije delodajalcev v športu zagotovile športnikom čas za izobraževanje in usposabljanje za poklic po končani športni karieri, vendar je ta cilj v praksi težko doseči, saj to delodajalcem v športu ne prinaša nobenih koristi.

Z večanjem poslovnih interesov delodajalcev v športu raste tudi pritisk za doseganje vrhunskih rezultatov v kratkem času (tako pri športniku kot pri športni organizaciji). Ta pritisk zmanjšuje tudi verjetnost, da bosta čas in energija namenjena dolgoročnim prednostnim nalogam, kot je dvojna kariera športnikov. Dinamiko lahko poslabšajo tudi trenerji, ki so ravno tako pod stalnim pritiskom uspešnosti in vsako dejavnost, ki ni usmerjena k uspehu na športnem področju, dojemajo kot motnjo. Športniki ne smejo biti stigmatizirani, če svoj čas in energijo namenijo za interese ali izobraževanje izven strogega okvira športa.

Za poklicne športnike bi se lahko kolektivna pogodba, ki bi veljala za vse športe, dogovorila med evropskimi športnimi organizacijami, ki zastopajo klube in vrhunske športnike, v sodelovanju s športnimi gibanji. To naj bi vodilo k zmanjšanju razlik med pogodbami mladih vrhunskih športnikov, za katere bi bila zagotovljena učinkovitejša socialna zaščita.

Smernice za ukrepanje

Smernica 17 — Javni organi za šport in zaposlovanje naj vzpostavijo mrežo komplementarnih javnih in zasebnih partnerstev, ki podpirajo vrhunske športnike in športnike invalide pri združevanju športne in poklicne kariere v javnih službah (vojska, policija, carina itd.) ter zasebnih podjetjih.

Smernica 18 — Javni organi naj pridobijo gospodarske zbornice in podjetja za aktivno sodelovanje s športnimi organizacijami z namenom izboljšanja ozaveščenosti glede dvojne kariere športnikov na trgu dela in partnerstvo s poslovnim svetom.

Smernica 19 — Javni organi in deležniki v športu in izobraževanju naj spodbujajo uravnotežene možnosti za upokojene športnike, da se lahko pripravijo, začnejo in razvijajo svojo poklicno kariero po zaključku športne kariere.

Smernica 20 — Socialni partnerji naj vključijo dvojno kariero športnikov na dnevni red socialnega dialoga na nacionalni in evropski ravni (profili usposobljenosti, izobraževanje, storitve).

19 OECD, Employment Outlook 2003 - Towards More and Better Jobs [OECD, Izgledi za zaposlovanje 2003 – Za nova in boljša delovna mesta].

2.5. Zdravstveno varstvo

Za dvojno kariero športnikov je pomembno njihovo duševno in telesno zdravje, varnost in dobro počutje. Bolezni in poškodbe lahko zmanjšajo njihovo sposobnost za obvladovanje športnega treninga in izobraževanja. Povzročijo lahko tudi resne čustvene (depresija, anksioznost, dolgočasje, izločitev iz skupinskega okolja) in finančne težave (izguba zaslužka na tekmovanjih, nagrade za igranje, honorarji za pojavljanje na javnih prireditvah). Sprejeti bi bilo treba ukrepe, da športniki ne bi bili izpostavljeni nepotrebni tveganju. Dolžnost športnih oblasti je skrb za športnike, vendar je pri tem treba spoštovati lastne odločitve športnikov.

2.5.1. Psihološka pomoč

Poleg predvidljivih prehodov se športniki srečujejo tudi z izrednimi prehodi, kot so resne in dolgotrajne poškodbe, zamenjava trenerja, prekinitve zaradi spremenjenih prioritet (npr. nosečnost, posledic pozitivnega dopinškega testa; športniki so lahko tudi žrtve spolnega nadlegovanja) ter s prehodi, ki si jih športniki želijo, vendar se ne uresničijo, kot je na primer odhod na olimpijske igre. Športniki so tako včasih primorani prekiniti svojo kariero. Takšni prehodi močno vplivajo na kakovost športnikovega življenja in sodelovanja na tekmovanjih. Zato se morajo športniki naučiti obvladovati karijerne prehode. Izobraževanje in preventivni ukrepi športnikom pomagajo, da se hitreje zavedajo prehodov in se z njimi pravočasno spopadejo. Ukrepi za obvladovanje krize športnikom pomagajo presoditi krizne razmere in najti najboljšo strategijo za izhod iz krize.

Psihološka pomoč, ki je ključni del podpornih storitev, je hitro se razvijajoče področje uporabne športne psihologije, katere cilj je s posebnimi ukrepi pomagati športnikom pri obvladovanju prehodov v športni karieri in izven nje. Bistvena načela karijerne pomoči so združevanje športa z drugimi dejavnostmi v življenju, uravnotežen način življenja za zmanjšanje stresa in dobro počutje ter dožemanje športa kot le dela življenjske poti. Poudarek pri taki pomoči naj bo na učenju življenjskih veščin, ki jih športniki potrebujejo v in izven športa ter zagotavljanje izboljšav, podpore in svetovanja.

2.5.2. Zdravstvena oskrba

Zdravstvena oskrba je ključnega pomena in vključevati mora redno spremljanje in celovite zdravniške preglede, da bi prepoznali znake zdravstvenih težav, ki morda niso vidni na prvi pogled. Nekaterе države članice imajo podrobne zakonske predpise za medicinske preiskave, druge pa nimajo obveznih pravil in preiskav ter zdravstveno oskrbo športnikov prepuščajo odločitvam športnih organizacij. Glede prehrane ima le nekaj držav postavljena pravila, običajno pa jih oblikujejo športne organizacije. Pozornost je treba nameniti motnjam v prehranjevanju mladih športnikov, predvsem deklet, v športih, kot so gimnastika, umetnostno drsanje, športi vzdržljivosti in športi s kategorijami glede na težo, kjer je majhna telesna teža prednost.

Nadzor razvoja mladih športnikov, predvsem osnovnošolskih otrok in invalidov, mora biti prednostna naloga. Zato je treba sprejeti ukrepe, ki bi športnikom zagotavljali redno zdravstveno oskrbo in nadzorovanje prehranjevanja ter preprečevanje dopinga. Zaradi verjetnih sprememb in spremljanja poteka kariere športnikov, naj odgovorne ustanove poskrbijo za zdravstvene kartoteke, ki bi jih vsi vrhunski športniki prejeli na začetku športnega treniranja in bi ostali v njihovi lasti.

Za športnike, ki svoj šport združujejo z delom, so potrebni dodatni ukrepi organov javnega zdravstva, ki bi obravnavali športne poškodbe in slabo zdravstveno stanje kot posledice

športnih dejavnosti (osteoartritis, težave s hrbtenico) v okviru dela izven športa. Kritje ali nadomestila za poškodbo kot 'poškodbe na delu' ne bi smeli biti zavrženi zaradi predhodnih stanj, ki so bila posledica intenzivnega udejstvovanja v športu.

2.5.3. Preventivni programi

Neizogiben vidik tekmovanj in treninga na najvišji ravni je tveganje pretreniranosti, izgorelosti in poškodb, ki segajo od manjših, kratkoročnih težav in neuspehov do potrebe po dolgotrajni rehabilitaciji ali celo pospešene oslabelosti kasneje v življenju.

Ustrezna kakovostna in hitra oskrba, ki zmanjša dolgoročne posledice, je ključnega pomena za poškodovanega ali pretreniranega športnika. Stroški in oddaljenost ne smeta biti dejavnika, ki bi uspešnemu športniku preprečila dostop do zdravstvene oskrbe. Vendar zdravljenje ne sme biti edina skrb. Prav tako pomembno je zmanjšanje tveganja poškodb ali kriz. Težave športnikov, ki lahko vodijo do povečanega tveganja poškodb, moramo redno spremljati z zdravstvenimi pregledi. Slabosti lahko odpravimo s preventivnimi ukrepi in s tem pozitivno vplivamo na uspešnost športnika. Poleg tega športnikom pri spopadanju s fizičnimi učinki športa med in po športni karieri pomagajo tudi izobraževanje na področju športne tehnike, počitek po tekmovanjih in potovanjih, kakovostna športna oprema in tereni ter pravilno prehranjevanje, zato jih je treba vključiti v izobraževalni del njihove dvojne kariere.

Smernice za ukrepanje

Smernica 21 — Športne, zdravstvene in izobraževalne oblasti naj skupaj podpirajo razvoj zdravstvene in psihološke pomoči ter preventivnih in izobraževalnih programov za športnike na področju življenjskih veščin, preprečevanja poškodb, zdravega življenja, prehranjevanja in tehnik okrevanja kot dela izobraževanja za dvojno kariero.

Smernica 22 — Nacionalne športne organizacije, sistemi zdravstvenega zavarovanja in medicinska stroka morajo izboljšati medsebojno povezavo glede zdravstvenih evidenc športnikov ob polnem spoštovanju pravil o varstvu osebnih podatkov, da bi zagotovili boljši pretok informacij o poškodbah ter hitro napotitev do specializirane zdravstvene obravnave na nacionalni in mednarodni ravni.

Smernica 23 — Javni zdravstveni zavodi naj razmislijo o reviziji zavarovalnih določb, da bi zagotovili dodatno zaščito delodajalcev, zaposlenih in upokojenih športnikov glede športnih poškodb.

2.6. Finančne spodbude za športnike

Mnoga poročila in študije potrjujejo, da se vrhunski športniki in njihove družine pogosto srečujejo z dolgoročnimi finančnimi izzivi, neredko že na začetku športne kariere. Treningi in športna oprema zahtevajo veliko finančnih sredstev, ki jih pogosto v celoti ali delno pokrivajo starši športnikov. Ker športniki veliko časa porabijo za treninge in tekmovanja, so njihovi zasluški izven športa skromni. Nadarjeni mladi športniki, katerih družine si ne morejo privoščiti, da bi živeli izven doma, nujno potrebujejo štipendije, šolnine in druge kompenzacijske ukrepe.

V državah članicah EU obstaja veliko različnih modelov finančne podpore za športnike, ki temeljijo na (pravnih) določilih za nadomestila stroškov, štipendije, minimalne dohodke ali dohodke, vezane na športne rezultate, in sponzorstva. V izobraževalni fazi dvojne kariere so štipendije in posebne šolnine glavni vir dohodka priznanih nadarjenih športnikov. Za vrhunske športnike so na voljo drugačne možnosti pridobivanja dohodka na osnovi pogodb, denarnih nagrad in sponzorstev. Zaradi nepredvidljivosti športne kariere pa veliko skrb predstavljajo socialna varnost, pokojninski načrti in zavarovanje ter morebitne zgodnje upokojitve in obremenitve zaradi športnih tekmovanj, ki se pogosto ne ujemajo s standardnimi shemami zdravstvenega in socialnega varstva.

2.6.1. Štipendije

Večina držav članic nudi športne štipendije za finančno podporo študentom športnikom med univerzitetnim študijem, kar jim omogoča združevanje višjega izobraževanja s športnimi ambicijami. Viri in višine štipendij se zelo razlikujejo. Ne glede na to, ali so akademske, športne ali oboje, so štipendije športnikom z dvojno kariero nujno potrebne, da so lahko uspešni na svojih glavnih področjih – športu in izobraževanju.

Štipendije za dvojno kariero športnikov poleg nekaterih meril primernosti lahko zahtevajo stalno spoštovanje določenih pravil, ki se nanašajo na akademsko in/ali športno uspešnost. Upoštevati je treba, da športniki s štipendijo ne smejo pridobiti posebnega statusa, ampak je potrebna le za pomoč pri premagovanju težav, s katerimi se športniki soočajo pri uresničevanju dvojne kariere. Štipendije naj vključujejo naslednje postavke:

- finančna pomoč za določene stroške, povezane s športom (npr. športna oprema, potovanja na tekmovanja ipd.);
- plačilo šolnine za posebne programe izobraževanja;
- podporne storitve.

Štipendijski programi lahko vključujejo merila za spodbujanje športnikov, da se v povračilo izkažejo na akademskem in/ali športnem področju. Vključujejo lahko tudi sredstva za študente športnike, ki načrtujejo potovanje v tujino (za šport ali izobraževanje). Prispevke zasebnih podjetij za štipendije bi bilo mogoče spodbujati z davčnimi olajšavami.

Primeri dobre prakse

Univerza v Lizboni v podporo študentom, ki so hkrati uspešni na akademskem in športnem področju, nudi letno štipendijo v višini 400 EUR. Za pridobitev te finančne podpore mora študent opraviti študijsko leto, zastopati Univerzo v Lizboni na tekmovanjih in dobiti naslov nacionalnega ali evropskega univerzitetnega prvaka. Na letni univerzitetni športni gala prireditvi rektor študentom podeli štipendije kot javno priznanje za športno in akademsko odličnost.

TASS (Štipendijska shema za nadarjene športnike) je štipendijski program v Veliki Britaniji, namenjen nadarjenim športnikom starim nad 16 let, ki so dejavni na področjih vrhunskega športa in izobraževanja. Program se izvaja preko mreže univerz, šol in kolidžev po vsej državi, združuje nacionalna združenja in izobraževalne ustanove ter določa strategijo, omogoča razvoj kadrov in zagotavlja podporo športnikom, ki si prizadevajo za dvojno kariero. Običajna štipendija delno sestoji iz finančne pomoči za stroške tekmovanj, potovanj, športne opreme in treninga, in obenem zagotavlja podporne storitve na področjih kondicijskega treninga, fizioterapije, zdravstvene oskrbe in zavarovanja ter podpore za izobraževanje in vzdrževanje življenjskega sloga.

2.6.2. Druge finančne podpore

V številnih državah športnike, ki ne prejemajo štipendije ali nimajo rednih dohodkov, podpirajo skozi nacionalne programe za vrhunske športnike ali iz loterijskih dobičkov.

Primeri dobre prakse

V Avstriji fundacija Sport Aid Austria podpira 460 olimpijskih in neolimpijskih športnikov v petih kategorijah, vključno s posebnimi kategorijami za mladince in ženske.

V Nemčiji okoli 3.800 nadarjenih in vrhunskih športnikov prejema podporo fundacije Sport Aid s skupnim letnim proračunom med 10 in 12 milijoni evrov (65 % iz donacij, prirediteljev in financiranja; 20 % od loterije in 15 % od športnih poštnih znamk).

V Bolgariji športniki v nacionalnem programu za vrhunske športnike med pripravami na olimpijske igre prejemajo mesečno podporo, ki je odvisna od dosežene medalje. Dobitniki olimpijske medalje dobijo športno pokojnino.

V večini držav članic so športniki upravičeni do nadomestila ali odškodnine le, če so druga finančna sredstva omejena in če podpišejo pogodbo. Včasih mladim športnikom dodelijo štipendije nacionalne športne zveze in športna društva. V poklicnem športu nadomestila dodeljujejo klubi na podlagi poklicne kolektivne pogodbe. V nekaterih športih in državah mladi športniki sklepajo pogodbe z nacionalnimi zvezami, v drugih državah pa nadomestila športnikom dodeli država v obliki financiranja na podlagi športnih rezultatov, štipendij, ki niso odvisne od športnih rezultatov ter plačil za udeležbo na tekmovanjih. Izmenjava dobrih izkušenj in načel, na katerih temeljijo različni nacionalni sistemi podpore, bi pomagala športnim oblastem in deležnikom vzpostaviti ali nadalje razviti bolj skladen sistem finančne podpore, ki bi upošteval različne faze dvojne kariere, vključno z omejenim trajanjem podpornih storitev, ko športnik preneha tekrovati.

2.6.3. Socialna varnost, varovanje zdravja in pokojninski načrti

Kljub javnemu mnenju, da so poklicni in vrhunski športniki visoko plačani, je dejansko le majhno število športnikov finančno neodvisnih. Večina športnikov se v določenem obdobju športne kariere ali na prehodu v drugo kariero zanaša na javno podporo. Dejavniki tveganja so: negotove pogodbe o delu ali kratkoročni viri financiranja, ki temeljijo na rezultatih, zaradi česar se morajo športniki zaposliti ali biti odvisni od nadomestil za brezposelnost in finančne pomoči družine. Tudi poškodbe, ki skrajšajo ali ovirajo športno kariero in lahko postanejo kronične, kar vpliva tudi na kasnejšo poklicno kariero, povečuje stroške zdravstvenega varstva in vodi v pomanjkanje finančnih sredstev v obdobju prehoda iz športne kariere na trg dela, zaradi česar športniki postanejo odvisni od sredstev za brezposelnost, ki so namenjena podpori in prekvalifikacijam.

Vrhunski šport zahteva velike fizične napore, zaradi katerih pogosto prihaja do poškodb mladih športnikov, ki lahko vodijo h koncu donosne športne kariere. Raziskava delovnih pogojev poklicnih košarkarjev v letu 2008, ki jo je financirala Evropska komisija, je ugotovila, da je več kot 50 % igralcev do 31. oziroma 35. leta starosti utrpela težjo poškodbo, zaradi katere so izostali od dela šest tednov ali več. Zato je treba v vseh državah članicah sprejeti ukrepe za zagotavljanje učinkovitega socialnega varstva nadarjenih in vrhunskih športnikov v obdobju, ko trenirajo in tekmujejo.

V nekaterih državah članicah ne obstaja poseben sklad ali shema za mlade športnike v primeru poškodbe v času njihovega športnega usposabljanja. V drugih državah pa obstajajo državni skladi, sheme v okviru športnih združenj, drugi javni ali zasebni skladi ali zasebne zavarovalne pogodbe. Potrebno bi bilo proučiti, če osebno zavarovanje, ki je zelo drago, zadostuje za mladega športnika.

Nadarjene in vrhunske športnike bi lahko učinkovito zaščitili tudi tako, da jih športne zveze uvrstijo na sezname ljudi, ki se ukvarjajo z nevarnimi dejavnostmi, kar bi omogočilo, da bi za športnike veljali posebni predpisi, podobno kot na primer v Franciji veljajo za gasilce. To bi zagotavljalo tudi boljše zavarovalno kritje.

Ponekod na pobudo države ali olimpijskih komitejev obstajajo dobre prakse glede športnih poškodb. Vrhunski športniki imajo po pridobitvi športne licence zavarovalno kritje za poškodbe bodisi preko pristojne športne zveze ali svojega kluba.

Primer dobre prakse

V Luksemburgu država podpiše zavarovalno polico za športnike, katerim licenco izda nacionalna športna zveza. Zavarovanje krije poškodbe, povezane s športno dejavnostjo.

Italijanski olimpijski komite (CONI) je uvedel podporni sklad za zavarovanje športnikov (SPORTASS), ki zagotavlja zavarovalna kritja in socialno podporo v primeru športnih poškodb. SPORTASS je namenjen poklicnim športnikom, ki so člani Kluba Olimpijcev.

Predpisi na tem področju se od države do države razlikujejo in prizadevati si je treba za splošnje zavarovalnega kritja za mlade športnike. Države članice se lahko na primer odločijo za minimalno zavarovanje, ki ga sklenejo športne zveze, kar lahko zagotovi odškodnine za vse poškodovane športnike. Lahko pa se odločijo tudi za dodeljevanje štipendij, ki vključujejo zdravstveno zavarovanje.

Za poklicne športnike bi bili taki ukrepi lahko tema socialnega dialoga, da bi jih vključili v kolektivne pogodbe za evropske poklicne športnike.

Primer dobre prakse

V Italiji so združenje igralcev košarke (GIBA), italijanska košarkarska liga in zveza ustanovili »Fondo«, sklad za pred-pokojninsko shemo (www.giba.it).

Glede socialne varnosti in pokojninskih načrtov imajo številne države članice urejen splošni sistem socialne varnosti za mlade poklicne športnike, ponekod že od 15. leta naprej. Za amaterske športnike pa večina držav nima posebnih ureditev za socialno varnost in pokojninske načrte. V Češki republiki država plačuje premije za socialno varstvo in zdravstveno zavarovanje za dijake in študente, ki vključuje tudi študente športnike. V nekaterih drugih državah so bile za vrhunske športnike uvedene posebne določbe. Obstajajo tudi posebni sistemi socialne varnosti za profesionalne športe, kot so nogomet, kolesarstvo in košarka. Na Danskem se lahko poklicni športniki odločijo za pokojninski

načrt z ugodno davčno ureditvijo in denar namenijo za izobraževanje ali ustanovijo svoje lastno podjetje. V nekaterih državah morajo mladi športniki skleniti osebno zavarovalno polico ali pokojninski načrt. Francoska vlada je leta 2011 uvedla shemo financiranja za podporo vrhunskih amaterskih športnikov, ki med njihovo športno potjo krije prispevke za socialno varnost in pokojnino. V sistem, ki pokriva leta polne športne kariere, ko športniki ne morejo plačevati pokojninskih prispevkov, je vključeno od 2.500 do 3.000 športnikov.

Smernice za ukrepanje

Smernica 24 — Javni organi in deležniki v športu morajo postaviti ali nadalje razvijati skladen sistem finančne podpore študentov športnikov, ki naj vključuje različne faze dvojne kariere.

Smernica 25 — V okviru skladnega sistema finančne podpore naj športne in izobraževalne oblasti razvijajo in podpirajo posebne štipendijske programe za dvojno kariero v času izobraževanja športnikov.

Smernica 26 — Javni organi naj oblikujejo poseben status za nepoklicne vrhunske športnike, ki bi jim zagotavljal minimalno zdravstveno varstvo.

3. Evropska razsežnost dvojne kariere v športu

3.1. Treniranje in študij v tujini

Športniki predstavljajo najbolj mednarodno mobilni del evropskega prebivalstva. Pogosto potujejo v tujino zaradi treniranja, tekmovanj (vključno z dolgimi turnirji) in študija. Mednarodne dejavnosti se povečujejo v vseh športih že za mlade športnike, kar na primer dokazujejo mladinske olimpijske igre (15—18 let) in mednarodna mladinska prvenstva v različnih športih. Športniki na splošno jemljejo mobilnost kot začasno, ker se nameravajo vrniti v domovino, in zato imajo mnogi vidiki dvojne kariere športnikov evropsko razsežnost.

Pomanjkanje sodelovanja med športnimi zvezami in izobraževalnimi ustanovami na evropski ravni pogosto otežuje združevanje izobraževanja in poklicnega usposabljanja s treniranjem in sodelovanjem na športnih tekmovanjih. S težavami se srečujejo predvsem športniki in trenerji v športnih disciplinah, ki zahtevajo pogoste treninge, športniki v disciplinah, za katere so potrebni posebni objekti za daljši čas (npr. zimski športi, mednarodni turnirji v posameznih športih, kot je tenis), športniki v moštvenih športih z raznolikimi izobraževalnimi ozadji in športniki iz manjših evropskih držav, ki v svoji državi ne morejo združevati zelene smeri izobraževanja s športom zaradi pomanjkanja kakovostne infrastrukture (v športu in/ali za višje izobraževanje). Včasih nadarjeni športniki s tujim potnim listom nimajo dostopa do specializiranih šol in storitev v okviru programov za nadarjene v državah članicah.

Študenti športniki pogosto naletijo na ovire pri nadaljevanju svoje dvojne kariere v tujini. Na primer, ko potujejo iz športnih razlogov, mora veliko študentov začasno prekiniti izobraževanje ali poskusiti študirati v lastni režiji, ker je v drugi državi skoraj nemogoče najti podporo za izobraževanje. Ko se vrnejo v izobraževalno okolje matične države, so študenti športniki v primerjavi z ostalimi študenti običajno v zaostanku in pogosto doživljajo pomanjkanje razumevanja in podpore s strani šole ali univerze. Zgodi pa se tudi, da se študenti športniki, ki potujejo v tujino iz izobraževalnih namenov, srečajo s pomanjkanjem priložnosti za nadaljevanje športnega treninga v novi državi. Ko se vrnejo v domovino in se srečajo s športnimi vrstniki, pogosto doživljajo pomanjkanje razumevanja in podpore s strani trenerjev ter športnih organizacij. Posledice takih razmer so prezgodnje prenehanje ukvarjanja s športom, nepopolna izobrazba in nizka zaposljivost.

Evropska unija in evropske športne organizacije spodbujajo tesnejše sodelovanje med vrhunskimi športnimi centri ter sodelovanje med njimi in izbranimi ali akreditiranimi izobraževalnimi ustanovami v državah članicah EU, kar bi okrepilo in olajšalo mobilnost nadarjenih in vrhunskih športnikov. Na ta način bi športniki lažje izpolnili svoje dvojne kariere v evropskih krajih, ki omogočajo dvojno kariero. Sodelujoče športne in izobraževalne ustanove bi se lahko vpisale v bazo podatkov, ki bi bila na voljo športnikom, trenerjem in športnim organizacijam.

Primer dobre prakse

Portugalska Zveza zimskih športov od Nacionalnega inštituta za šport zahteva, da vzpostavi stike s šolami in imenuje mentorje, ki skrbijo za športnike in jim zagotavljajo izobraževalno in psihološko pomoč, ko trenirajo v tujini in tudi, ko se vrnejo.

3.2. Oblikovanje študijskih programov na ravni EU

Mobilnost športnikov z dvojno kariero bi se lahko izboljšala z izvajanjem dodiplomskih in podiplomskih študijskih programov na področju športa, ki bi jih skupaj oblikovale akademske ustanove in vrhunski športni centri. Evropska unija spodbuja sodelovanje pri razvoju skupnih študijskih programov, kot je Erasmus, kjer lahko z združenimi sredstvi oblikujejo študijske programe v korist izvajalcev izobraževanja (povečana sredstva) in uporabnikov (večja kakovost programov). Razvoj skupnih študijskih programov na področju vrhunškega športa, ki bi vključevali športno znanost, upravljanje, strategije in trenerstvo, omogoča izkoriščanje prednosti različnih nacionalnih sistemov ter spodbuja ekonomijo obsega pri opredeljevanju, oblikovanju in preverjanju načrtovanja študijskih programov in gradiv.

Za spodbuditev sodelovanja bi bilo treba preseči tekmovalnost med nacionalnimi sistemi za zagotavljanje izobraževalne podpore, ki za nekatere športnike predstavlja konkurenčno prednost. Sodelovanje lahko nesorazmerno koristi manjšim državam članicam EU, ki bi imele največ koristi od združevanja strokovnega znanja.

Oblikovanje skupnih programov učenja na daljavo ali celo zgolj nekaj skupnih programskih elementov na srednješolski in višješolski stopnji ima lahko pozitivne učinke na nadaljnji razvoj skupnih študijskih programov in mobilnost študentov športnikov, če bi bile določene vsebine študijskih programov na voljo v vseh sodelujočih izobraževalnih ustanovah. V manjših državah članicah, kjer ni dovolj sredstev za pripravo gradiv, bi platforma virtualnega učnega okolja za študij na daljavo ali celotni program, ki ga uporabljajo tudi druge države članice, študentom športnikom omogočila, da se v obdobju treningov in tekmovanj v tujini odločijo za evropski študijski program ali ostanejo v nacionalnem izobraževalnem sistemu. Poleg tega, kjer obstajajo sezonska nihanja v tekmovanjih in treningih (npr. študent en semester preživi v glavnem doma, v drugem pa izpolnjuje obveznosti v tujini), bi bilo v kombinirano učenje mogoče vključiti študij na daljavo in druge oblike, kar bi študentom športnikom omogočilo učenje z neposrednim stikom in učenje na daljavo, ter sodelovanje v učni skupnosti.

Izvedeno je bilo nekaj projektov učenja na daljavo, vendar rezultati doslej niso bili prepričljivi v smislu kakovosti, ravni, dostopnosti, interaktivnosti in jezikov. Zdi se, da mednarodne športne organizacije težko najdejo prave mehanizme sodelovanja na evropskem trgu učenja na daljavo.

3.3. Okvir kakovosti

Za zagotovitev kakovosti ukrepov in posegov na dolgi rok je potreben nadzor kakovosti izvajanja programov dvojne kariere. V nekaterih državah članicah obstajajo zunanji in notranji mehanizmi nadzora, vendar so pogosto razdrobljeni. V nekaterih državah članicah so pravni in politični okviri nacionalnih športnih centrov pod zunanjim nadzorom, vključno z vrednotenjem in inšpekcijami. Vlade se na področju športa pogosteje poslužujejo finančnih ureditev, na primer s pogojevanjem nepovratnih sredstev s kakovostjo.

Medtem ko nadzor kakovosti na področju izobraževanja že dolgo obstaja, so v športu ti mehanizmi pogosto zanemarjeni. Standardi kakovosti morajo presegati predpisana merila za obvezno izobraževanje in vključevati športno treniranje, podporne storitve in dostopnost športnih objektov.

Redno neodvisno ocenjevanje mora zajemati kakovost storitev ter športnih in nastanitvenih objektov. Objekti morajo biti varni in dostopni za vrhunske športnike invalide ter mladim športnikom zagotavljati dobre pogoje za študij in trening. Vzpostavljene morajo biti strukture za diskretno reševanje sporov ali neprimernega vedenja. Da bi zagotovili ustrezen način in raven storitev za omogočanje dvojne kariere, mora vrednotenje vključevati posvetovanja s športniki, njihovimi nacionalnimi zvezami in agencijami za financiranje. Poleg tega bi bilo treba izboljšati preglednost kakovosti športnih objektov in storitev deležnikov, ki so vključeni v zagotavljanje dvojne kariere. Uvedba znaka kakovosti bi lahko bila primerno orodje za ohranjanje ravnovesja med športom in izobraževanjem v šolah in športnih centrih. Športniki in njihovi starši, ki prihajajo iz drugih držav članic, pogosto ne poznajo storitev, ki so jim na voljo, in internih predpisov. Evropski okvir minimalnih zahtev bi lahko oblikovala bodisi športna gibanja ali neodvisne organizacije (npr. CEN, Evropski odbor za standardizacijo), tako da bi se športne organizacije lahko sklicevale na zahteve, oblikovane na evropski ravni.

Na evropski ravni je bila izražena precejšnja zaskrbljenost glede položaja mladih nadarjenih športnikov, zlasti iz tretjih držav. Mladi poklicni športniki v izobraževalnih središčih športnih klubov nimajo vedno dostopa do izobraževanja in podpornih storitev. Zato se nekateri mladi športniki lahko znajdejo v negotovem položaju, še posebej, če ne izpolnjujejo pričakovanj, prenehajo s šolanjem in športom ter ostanejo brez vodstva, sredstev in možnosti vrnitve v domovino.

Predpisi, ki se nanašajo na zaščito mladoletnikov se med državami članicami in v različnih športih močno razlikujejo. V poklicnih športih, kot sta nogomet in košarka, so v preteklosti tuji klubi zaposlili veliko mladoletnikov, zaradi česar so morali prekiniti šolanje ali poklicno izobraževanje. Stanje se je sicer nekoliko izboljšalo, vendar je nadaljnje ukrepanje v okviru evropskega socialnega dialoga med različnimi akterji (nacionalne športne zveze, poklicne lige, klubi, združenja športnikov) ključnega pomena.

Smernice za ukrepanje

Smernica 27 — Evropska komisija naj spodbuja sodelovanje med nacionalnimi centri za športno usposabljanje in izobraževalnimi ustanovami iz različnih držav članic, da bi podprli razvoj in razpoložljivost usmeritev za dvojno kariero za študente športnike iz drugih držav članic.

Smernica 28 — Evropska unija naj v okviru svojega programa izobraževanja in usposabljanja ustvari možnosti za zagotavljanje finančne in organizacijske podpore za razvoj in delovanje omrežja sodelujočih športnih organizacij in izobraževalnih ustanov, ki bo omogočalo mobilnost in dvojno kariero študentom športnikom, ki se selijo iz ene države članice v drugo.

Smernica 29 — Evropska komisija naj v sodelovanju z deležniki v športu spodbuja in podpira vodilne izobraževalne ustanove in univerze v državah članicah, da bi sodelovale v nadnacionalnih konzorcijih za oblikovanje skupnih študijskih in izobraževalnih programov za vrhunske športnike. Takšni programi naj vključujejo skupne univerzitetne programe in skupne module znotraj univerzitetnih programov.

Smernica 30 — Športne in izobraževalne oblasti, športne organizacije in izobraževalne ustanove naj spodbujajo redni notranji nadzor in zunanje spremljanje zagotavljanja dvojne kariere in podpornih storitev, vključno s športnimi in akademskimi rezultati, kvalifikacijami, nadaljnjim izobraževanjem zaposlenih, varnostjo in dostopnostjo objektov in storitev ter delovanjem notranjih kodeksov ravnanja.

Smernica 31 — Športne oblasti in nacionalne športne organizacije naj v evropskem okviru uvedejo znak kakovosti za storitve in zmogljivosti za dvojno kariero. Evropska komisija naj v sodelovanju s pristojnimi organi podpira razvoj evropskega okvira kakovosti storitev na področju zagotavljanja dvojne kariere.

4. Razširjanje, spremljanje in vrednotenje

4.1. Ozaveščanje javnosti

Koncept dvojne kariere se lahko uspešno izvaja le, če se športniki in njihovi spremljevalci (trenerji in starši) zavedajo njenega pomena. Če k zadevi pristopimo iz različnih zornih kotov (EU, vlade, športni vodstveni organi), se bo sporočilo hitreje in učinkoviteje razširjalo. Usklajevanje med različnimi partnerji bo eden ključnih dejavnikov uspeha. Obstoječe mreže lahko pomembno prispevajo k širjenju koncepta dvojne kariere.

Primer dobre prakse

Mednarodni olimpijski komite od leta 2008 obvešča športnike, trenerje in druge spremljevalce športnikov o pomenu dvojne kariere. S tem pristopom je bilo seznanjeno 69 mednarodnih športnih zvez in 205 nacionalnih olimpijskih komitejev.

Z ukrepanjem na vladni ravni, v sodelovanju z nacionalnimi športnimi agencijami in sveti ter izobraževalnimi ustanovami, se lahko športnike, klube, trenerje in direktorje izobraževalnih ustanov seznanijo s pomenom dvojne kariere. Mladi športniki in športniki invalidi naj se zavedajo, da je mogoče združiti šport in izobraževanje in da imajo od tega lahko velike koristi. Seznanjanje naj poudarja uspešnost športnikov z dvojno kariero pri upravljanju svojega življenjskega sloga in uravnoveženju poklicnega in zasebnega življenja. Seznanjanje se lahko izvaja v obliki neposrednega obveščanja športnikov in njihovih sorodnikov, sporočil za javnost o novih dosežkih, oglasov, plakatov itd.

4.2. Mreže za podporo dvojne kariere športnikov

Štirje nadnacionalni projekti dvojne kariere, podprti v okviru Pripravljalnega ukrepa EU v letu 2009 na področju športa, so v omejenem obsegu predstavili pomen sodelovanja, inovativnega partnerstva, širjenja dobrih praks, spodbujanja učenja preko nacionalnih meja, ozaveščanja na nacionalni in mednarodni ravni ter razvoja novih zamisli o izzivih v določenih športih in manjših državah članicah EU. Izvajanje koncepta dvojne kariere je v veliki meri odvisno od obstoja mrež z visoko stopnjo strokovnega znanja in izkušenj, ki povezujejo združenja športnikov, izobraževalne ustanove, športne organizacije in zasebna podjetja na nacionalni in mednarodni ravni ter zagotavljajo konkretne in praktične usmeritve.

Ena ali več evropskih mrež, ki bi predstavljale vse glavne deležnike na področju dvojne kariere, bi bile dobra osnova za nadaljnji razvoj politik dvojne kariere v EU. Zaradi koristnosti že obstoječih mrež, jih bodoče mreže ne smejo izpodrivati, ampak jih morajo nadgrajevati. Izmenjava informacij in dobrih praks v EAS-u, mreži evropskih študentov športnikov, predstavlja dober model, ki ga je vredno posnemati. Evropski olimpijski komiteji, organizacije športnikov in trenerjev ter organizacije za karierno pomoč morajo še naprej imeti dejavno vlogo na področju dvojne kariere.

Evropska komisija mora v okviru evropskih tokov financiranja športa zagotoviti podporo za dejavnosti mrež za dvojno kariero. Dotacije za projekte morajo biti dodeljene na osnovi prijave na razpis za zbiranje predlogov. Upoštevati je treba, da je omogočanje dvojne kariere široka tema, ki je ne morejo izčrpno obravnavati le mreže, ki so vzpostavljene v ta namen. Pomembno vlogo naj imajo tudi organizacije, kot so Evropsko združenje za upravljanje športa (EASM), Združenje športnih centrov (ASPC), Evropska zveza za psihologijo športa (FEPSAC) in Evropska mreža univerzitetnih športnih centrov (ENAS).

4.3. Raziskave, spremljanje in vrednotenje

Izvajanje ukrepov politike za spodbujanje dvojne kariere je potrebno spremljati na nacionalni ravni in tudi na ravni EU. Opredeliti je treba kazalnike, ki bi podali pomembne informacije o izvajanju in rezultatih na nacionalni ravni.

V večini držav EU kazalniki za izvajanje politike dvojne kariere še niso vključeni v obstoječe sisteme spremljanja na področju športa in izobraževanja. Nedavne raziskave²⁰ so obravnavale elemente programov dvojne kariere športnikov na osnovi primerjave različnih modelov na srednjih šolah ali med omejenim številom držav.

Spodbujati je treba nadaljnje raziskave, ki bi zajemale ustrezna področja, kot so prehod športnikov med stopnjami programov dvojne kariere, izkušnje nadnacionalnih športnikov v programih dvojne kariere, skrb za razvoj mladih športnikov v različnih državah članicah, dolgoročni vpliv dvojne kariere v nacionalnem in mednarodnem športnem okolju, vključno s športnimi, akademskimi in poklicnimi dosežki, mnenja delodajalcev o zaposljivosti (bivših) vrhunskih športnikov, usposobljenost strokovnjakov, ki delujejo v programih poklicnega svetovanja in učinkovitost podpornih storitev za dvojno kariero.

Smernice za ukrepanje

Smernica 32 — Športne oblasti naj v sodelovanju s športnimi organizacijami usklajujejo ukrepe za ozaveščanje trenerjev in športnikov ter njihovih spremljevalcev o pomenu dvojne kariere in podpirajo ustanavljanje reprezentativnih odborov športnikov in nacionalnih združenj športnikov ter njihovo vključevanje v ustrezne odbore športnih organizacij in struktur socialnega dialoga. Športne oblasti naj spodbujajo obstoječe odbore športnikov in organizacij za posredovanje informacij o storitvah na področju dvojne kariere športnikom med treningom in na tekmovanjih.

Smernica 33 — Evropska komisija naj podpira eno ali več evropskih mrež dvojne kariere z združevanjem deležnikov, ki zastopajo športnike, športnih organizacij, izobraževalnih ustanov, podpornih storitev, državnih organov, trenerjev in podjetij, da bi širili in izvajali te smernice.

Smernica 34 — Športne in izobraževalne oblasti naj v sodelovanju s športnimi in izobraževalnimi organizacijami ter športniki spremljajo in ocenjujejo obstoječi sistem, da bi sledili napredku pri izvajanju politik dvojne kariere. Spremljajo naj predvsem učinkovitost in kakovost športnih izobraževalnih ustanov, športnih akademij in športnih centrov, ki jih vodijo športne zveze, olimpijski komiteji ali zasebna podjetja in klubi. Podpirati morajo tudi ustrezne raziskave.

Smernica 35 — Evropska komisija naj podpira raziskave mednarodne razsežnosti programov dvojne kariere, zlasti glede učinkov prehodov na življenje športnikov, skrbi za razvoj mladih športnikov v športih z zgodnjo specializacijo, učinkovitosti ukrepov in podpornih storitev v državah članicah in ponovnega vstopa športnikov na trg dela.

Smernica 36 — Evropska komisija naj spremlja ključne spremembe na področju zagotavljanja dvojne kariere športnikov na nacionalni in evropski ravni ter po štirih letih oceni izvajanje teh smernic na podlagi v naprej določenih kazalnikov.

20 Bosscher in Bottenburg, SPLISS (2011), Radtke in Coalter (2006), Aquilina in Henry (2007).

PRILOGA: Seznam strokovnjakov

Smernice za dvojno kariero je pripravila ad-hoc skupina spodaj navedenih strokovnjakov:

- (1) Kilian Albrecht, International Ski Federation Athletes' Commission, Avstria
- (2) Maarten van Bottenburg, University of Utrecht, Nizozemska
- (3) Franck Bouchetal Pellegri, French National Athletics Federation, Francija
- (4) Jean Laurent Bourquin, Consultancy Olympic Movement, Švica
- (5) Alison Brown, TASS — Talented Athlete Scholarship Scheme, Velika Britanija
- (6) Raymond Conzemius, Ecole Nationale de l'Education Physique et des Sports, Luksemburg
- (7) Patrick Duffy, European Coaching Council, Velika Britanija
- (8) Ákos Füzi, Ministry for National Resources, Madžarska
- (9) Michel Godard, INSEP — Institut National Sport de l'Expertise et de la Performance, Francija
- (10) Juris Grants, Latvian Academy for Sport Education, Latvija
- (11) Michael Hadschieff, KADA — Verein Karriere Danach, Avstrija
- (12) Ian Henry, Centre for Olympic Studies and Research, Loughborough University, Velika Britanija
- (13) Nicolaj Holmboe, Team Denmark, Danska
- (14) Andreas Hülsen, Olympiastützpunkt Berlin, Nemčija
- (15) Nikos Kartakoulis, Cyprus Sport Organisation, Ciper
- (16) Robert Korzeniowski, Polish Olympic Committee, Poljska
- (17) Ladislav Križan, Ministry of Education and Sport, Slovaška
- (18) Duarte Lopes, University of Lisbon, Portugalska
- (19) José Marajo, Ministère des Sports, Francija
- (20) Tuuli Merikoski, Finnish Olympic Committee, Finska
- (21) Walter Palmer, European Elite Athletes Association, Francija
- (22) Sabine Radtke, Free University Berlin, Nemčija
- (23) Susana Reguela, Centre d'Alt Rendiment Barcelona, Španija
- (24) Marion Rodewald, EOC Athlete Committee, Nemčija
- (25) Natalia Stambulova, University Halmstad, Švedska
- (26) Cees Vervoorn, University of Applied Sciences — Sport Amsterdam, Nizozemska
- (27) Paul Wylleman, Dienst Topsport en Studie, Vrije Universiteit Brussel, Belgija

Skupino strokovnjakov je vodila Enota za šport Generalnega direktorata za izobraževanje in kulturo pri Evropski komisiji, ki je imela tudi vlogo sekretariata. Strokovna skupina EU za izobraževanje in usposabljanje v športu je imenovala člane skupine strokovnjakov, nadzirala pripravo in potrdila končno besedilo.

Logistične stroške skupine strokovnjakov je krila Evropska komisija.

Univerzitetna založba **Annales**

